

Onsdagen den 5 april

Kl. 19.30

*Särskild ersättning
till Luleå kommun*

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

§ 1 Särskild ersättning till Luleå kommun (forts.)

Fortsattes överläggningen om finansutskottets betänkande 1977/78:19.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Det känns visserligen en smula besynnerligt med en replik efter en och en halv timmes debattupphåll, men jag vill kort bemöta Holger Bergqvist, som talade om det nödvändiga återtåget från Stålverk 80.

Vi skulle naturligtvis nu kunna starta en ny stålverksdebatt, men den ambitionen borde vi kanske spara till i morgon. Just nu vill jag bara säga att jag tror på projektet. Det hade stöd av en överväldigande folkopinion i landets mest utsugna län, där man trodde att man äntligen skulle få en chans till industriell utveckling i stor skala. Men man blev bedragen, och det är kalla fakta.

Framför allt Luleå kommun blev i högsta grad bedragen av riksdagen när projektet spolades. Jag tycker också att Holger Bergqvist höll ett synnerligen pliktskyldigt och oinspirerat försvarstal för det här betänkandet. Riksdagen har mot bakgrund av vad som skett inte bara den ekonomiska utan också den moraliska skyldigheten att gottgöra Luleå kommun. Det går inte att göra det ens om man betalar hela den stålverksnota som Luleå kommun har presenterat, men det är i alla fall det minsta man bör göra.

Från regeringens och utskottets sida tycker man att Luleå kommun inte skall få ersättning för exempelvis uppskrivning av utlandslån till följd av devalvering, och det tycker tydligen också Holger Bergqvist. Jag anser att man här för ett märkligt resonemang. Lånen togs ju upp för att klara kommunala investeringar i samband med att Stålverk 80 skulle byggas. Nu sägs i utskottets betänkande att det är ytterligt svårt att uttala sig om storleken eller ens förekomsten av en kursförlust totalt sett för kommunen. Jag vill framhålla att man kan vara helt övertygad om att det blir en förlust, och den måste betalas. Det dåvarande kommunalrådet fick åka som ett torrt skinn och vigma pengar av oljeschejkerna, och det är bl. a. dessa lån som nu blivit dyrare.

Sammanfattningsvis vill jag säga till Holger Bergqvist att alla poster i Luleå kommuns nota hänger samman med åtgärder som är vidtagna med anledning av stålverksprojektet, som ju gick upp som en sol och ner som en pannkaka. Kommunen har här gjort en mycket snäll uppskattning, och det

minsta man enligt min mening kan begära är att samma riksdag som ställt till det här eländet också utan knot betalar räkningen för det. Det är nämligen riksdagens beslut som har föranlett kommunens svårigheter. Varje prutning som nu görs innebär att följderna av beslutet vältras över på kommunens skattebetalare, och det är inte riktigt. Riksdagen bör alltså enligt min mening ta de fulla konsekvenserna av sina tidigare beslut.

PAUL JANSSON (s):

Herr talman! I likhet med Alf Lövenborg vill jag säga att min replik inte känns särskilt fräsch, eftersom det har gått nästan ett par timmar sedan jag begärde den och jag får den först nu. Också i likhet med Alf Lövenborg fäste jag mig vid ett uttryck som Holger Bergqvist använde, och det var att han talade om det nödvändiga återtaget när det gällde Stålverk 80. Han sade att notan för detta har blivit ganska dyr.

Låt mig då för min del deklarerera att jag inte ser det här återtaget som definitivt. Vi socialdemokrater anser fortfarande att det bör finnas möjligheter att genomföra denna satsning i Norrbotten. Är det så att Holger Bergqvist och hans parti har en annan uppfattning och menar att detta är det definitiva slutet på projektet, vore det mycket intressant att få en sådan deklaration avgiven här i kväll. Det skulle vara ganska betydelsefullt i sammanhanget.

När Holger Bergqvist i sitt anförande försökte reda ut vissa begrepp som han ansåg hade blivit ihopblandade, fick jag för min del intrycket att han blandade och gav ännu värre. Han talade om Luleå kommuns likviditet och menade att staten inte skulle behöva ersätta kostnader som kommunen ådragits för de aktuella bostadsområdena.

Låt mig säga att Luleå kommuns likviditet inte har ett dugg med det här att göra. Har kommunen åsamkats en kostnad på grund av att staten inte har fullföljt stålverksprojektet, skall detta ersättas. Jag vill gå så långt som att säga, att om Luleå så vore landets rikaste kommun med den bästa likviditeten och den lägsta kommunalskatten, hör resonemangen om likviditeten inte hit. Har kommunen åsamkats en kostnad till följd av att staten icke har fullföljt det här projektet, skall den ersättas. Jag vill fråga Holger Bergqvist: Betraktar ni de investeringar som gjorts i dessa bostadsområden som en kostnad eller ej?

FRIDA BERGLUND (s):

Herr talman! När Holger Bergqvist började sitt inlägg med att konstatera att Luleå kommun presenterade en räkning i samband med det nödvändiga återtaget till verkligheten, kom jag osökt att tänka på vad en byggnadsarbetare sade vid en TV-intervju. Han hade blivit arbetslös när Hammarens utbyggnad stoppades. På en fråga från reportern om det inte skulle ha blivit några problem, om Olof Palme hade varit statsminister svarade han: Visst skulle det ha funnits problem nu liksom tidigare, men de skulle ha mötts på ett annat sätt.

Jag hade inte väntat mig att en företrädare för de borgerliga partierna i

denna kammare skulle visa den cynism som Holger Bergqvist gjorde sig skyldig till. För en sak är jag tacksam: att de många människor som drabbats så hårt av Stålverk 80-projektets uppskjutande inte behövde lyssna till Holger Bergqvists konstaterande eller den borgerliga verklighetsbeskrivningen 1978.

Tidigare har jag citerat Rune Ångström, men jag tror också att det kan vara värdefullt att citera den borgerliga verklighetsbeskrivningen 1974:

”Stålverk 80 har fått en mycket bred politisk uppslutning bakom sig och inget parti går emot. Så finns det i dag ett faktamaterial att grunda bedömningen på som gör att man också på s. k. nykter kaluv vill tillstyrka företaget. Efter att ha läst igenom det material som finns i ärendet är min bedömning att Stålverk 80 är en bra chans för AB Sverige att göra en god affär i en typisk lågtillväxtbransch där vårt land har unika förutsättningar, vi har råvara, infrastruktur och kunskaper och framför allt: marknadsbedömningarna är goda.”

Det var den borgerliga verklighetsbedömningen 1974. Därför är jag ytterst förvånad över att de borgerliga ledamöterna inte tar konsekvenserna av sina tidigare uttalanden utan kryper ifrån genom att säga att Luleå kommuns kreditvärdighet är så bra i dag. Men vi kommer att i många år framåt få lida av konsekvenserna av de beslut som har fattats här. När nu olika företrädare för de borgerliga partierna har förklarat hur de vill satsa på Norrbotten och Norrland i övrigt tycker jag därför att åtminstone de borgerliga ledamöter som har lyssnat på dem borde besinna sitt ansvar i dag.

HOLGER BERGQVIST (fp):

Herr talman! Jag sade i mitt första anförande att det som skiljer mellan utskottets företrädare och övriga som har deltagit i debatten i stor utsträckning torde bero på missuppfattning. Efter de inlägg som därefter har kommit har jag styrkts i min mening att man – jag vågar säga det – mer eller mindre avsiktligt har missuppfattat vad som sagts från utskottets sida.

Här handlar det dels om den tidpunkt då kostnader uppstår eller blir definitiva, dels om den sammanblandning av kostnadsfråga och likviditetsfråga som jag nämnde. Åskandena från Luleå kommun är i stor utsträckning osäkra i dagsläget, och det är orsaken till att man har låtit ett flerårigt extra skatteutjämningsbidrag bli bas för statens ersättning. På det viset skall man över åren kunna anpassa sig till inträffad verklighet.

För Paul Jansson vill jag särskilt peka på att mitt yttrande var riktat gentemot motionen 1746 av Frida Berglund m. fl. Där talas det klart om att den kontanta ersättningen är otillräcklig, och man åberopar behovet av att omgående lösa vissa byggnadskreditiv. Detta kan inte uppfattas på annat sätt än som en likviditetsfråga.

Däremot har utskottsmajoriteten en annan motivering för de 19,5 miljoner kronorna. Den frågan har jag besvarat med hänvisning till – som jag nyss sade – att här finns skäl att låta framtida kostnader bli konstaterade innan man går in på den slutliga ersättningen. Just tekniken med flerårigt extra skatte-

*Särskild ersättning
till Luleå kommun*

utjämningsbidrag som bas för ersättningen har legat till grund för utskottets ställningstagande.

AXEL KRISTIANSSON (c):

Herr talman! Efter att ha följt det här ärendets gång och debatten i kammaren måste jag säga att propositionen och tillika motionerna har fått en ovanlig behandling; det gäller främst motionerna med tanke på att de är så att säga lokala aktioner. Det är inte så ovanligt att vi har sådana i riksdagen, men som regel samlar de några få röster i den närmaste regionen. Mera sällan, kanske aldrig, har det väl inträffat att hela partietablissemang har hoppat på motionerna med överbud gentemot varandra. Det är det vi har fått åskådliggjort i dag.

Även om man inom socialdemokratin, som är den tunga parten här, har anledning att känna ett stort ansvar gentemot Luleå kommun, tycker jag att man kunde ha avstått från det här taktikspelet – för det kan rimligen inte vara någonting annat. När vi behandlade det här ärendet trodde jag faktiskt att vi var överens om att regeringen hade gjort en skälig avvägning. Men det visade sig att det var vi inte, utan socialdemokraterna reserverade sig slutligen.

Hela räkningen från Luleå kommun är ju specificerad i utskottsbetänkandet, och bara en liten prutning har gjorts. Därtill är också den specificerad, så att det klart framgår var prutningen är gjord. Till socialdemokraternas heder i sammanhanget kan sägas att de inte helt har velat följa upp de krav som ställts – man har även på den socialdemokratiska sidan således ifrågasatt vissa delar – men ett överbud skulle man ändå komma med.

Jag kan inte finna annat än att både departementschefen och utskottsmajoriteten med sina förslag har velat gå Luleå kommun till mötes genom att ge ersättning så långt som denna kan bedömas vara erforderlig i dag. På majoritetssidan har aldrig ifrågasatts annat än skälighet härvidlag. Det är klart att man kan räkna fram fortsatta förluster för Luleå kommun i framtiden, men detta är knappast reella förluster, utan förluster räknade mot förväntningar som man gått förlustig. Jag är ganska övertygad om att det finns kommuner som gör mycket värre förluster än Luleå i dessa strukturomvandlingens tidevarv, där kommunerna mister industrier som de tidigare haft. Hur de skall skriva sina räkningar vet jag inte; dessa blir säkerligen mycket svårare att skriva, men förmodligen är det ännu större anledning att betala ut ersättning i dessa fall.

Slutligen vill jag påpeka en sak, inte minst med anledning av vad Paul Jansson yttrande. Han bekräftade här vad ledande socialdemokrater redan någon vecka efter sitt valnederlag sade, nämligen: När vi vinner valet 1979 skall vi bygga Stålverk 80, sedan vi också har skiftat ledningen i Statsföretag! Då vill jag fråga Paul Jansson med tanke på det uttalandet, som han alltså bekräftade i dag: Tycker man från socialdemokraternas sida att det finns anledning att gå in för en ersättning som täcker in alla förluster framöver, när man nu utgår från att Stålverk 80 inte skall byggas? Min slutsats är således att ni har lämnat endera av föresatserna därhän: antingen att ni vinner valet eller att ni kan bygga Stålverk 80.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Holger Bergqvist försökte krypa undan ansvaret med att påstå att alla andra har missförstått allting: Luleå kommuns besvärliga läge, grundvalen för notan och innehållet i betänkandet. Men den gubben går inte! Vi har mycket väl förstått vad det handlar om. Det handlar om att man försöker smita undan sitt ansvar, det handlar om en utmanande snålhet och det handlar om att man inte är villig att betala kommunens *minimiräkning* – jag betonar ordet *minimiräkning*. Jag blir inte mer övertygad om att man bör pruta på notan efter de senaste inläggen.

Jag underskattar inte betydelsen av det anslag som ges, men man måste ha klart för sig att det är otillräckligt. Vilka blir konsekvenserna av prutningen? I en intervju i *Flamman* den 9 mars sade budgetchefen i Luleå Folke Lundbäck att penningbortfallet skulle motsvara en skattechöjning för år 1979 på 1:90, något som Luleåborna säkert inte kommer att gå med på. Den totala skatten i Luleå är nu över 30 kr. – närmare bestämt 30:10 – per skattékrona. Om Luleå kommun inte får den minimihjälp som kommunen har begärt innebär det inte bara att konsekvenserna av manövrerna kring Stålverk 80 övervältras på kommunen utan också att sådana kostnader vältras över som man åtminstone i det här sammanhanget skulle kunna hjälpa till med. Detta tycker jag är felaktigt och omoraliskt.

PAUL JANSSON (s):

Herr talman! Ju mer debatten lider – den som egentligen skulle vara ett replikskifte men som blev en ny debatt, vilket inte jag kan hjälpa – så får man intrycket att det är en mycket dålig sak som den borgerliga majoriteten i utskottet har att försvara. Här uppträder ju flera talare från den borgerliga majoritetens sida. Nyss var herr Kristiansson uppe, och nu väntar vi bara på att en moderat företrädare också skall rycka ut till den borgerliga majoritetens försvar i detta ärende.

Jag konstaterar att jag inte fick något svar av Holger Bergqvist om han ansåg att de här investeringarna i bostadsområdena var en kostnad eller inte. Och jag fick inte heller något svar av Holger Bergqvist om det här s. k. återtåget från Stålverk 80 var definitivt för folkpartiets del eller inte. Han undvek sorgfälligt att svara på dessa som jag ser det ganska viktiga frågor. Jag bara konstaterar att frågan nu står öppen. Vi får väl höra vad partivännen Rune Ångström kommer att säga när han tar del av den här debatten – då kanske han har anledning att ge några tips till Holger Bergqvist.

Sedan var ju min gode vän Axel Kristiansson ganska skojig i sitt inlägg. Först och främst försökte han påstå att det här ifrån socialdemokraternas sida är ett taktikspel som vi hittat på. Det har aldrig hänt förut, sade han, att ett helt parti har hoppat på en lokal motion. Det är ett ganska märkligt resonemang. Om vi från socialdemokratiskt håll råkar anse att det här är en rättvisefråga och om vi nu råkar ta större ansvar för statens uteblivna satsningar i Luleå kommun än vad centern, folkpartiet och moderaterna gör – då kallar man det för taktikspel. Det är ett sätt att debattera som inte är likt Axel Kristiansson.

Nr 110

Ondsdagen den
5 april 1978

*Särskild ersättning
till Luleå kommun*

Sedan angrep Axel Kristiansson min deklaration om att vårt parti fortfarande anser att satsningen i norr på Stålverk 80 förr eller senare måste ske. Han sade: Varför skall vi bevilja Luleå kommun ökad täckning för dessa kostnader, när vi ändå skall köra i gång 1979? Man måste då utgå ifrån att Axel Kristiansson räknar med att den borgerliga regeringen inte kommer att sitta längre än till 1979 och att vi kommer att vinna valet – det är kontentan av resonemanget. Men nu vågar vi inte för vår del vara så tvärsäkra i det avseendet. Man skall aldrig ta ut några segrar i förskott. Och därför vill vi genom denna bättre satsning på Luleå kommun uppfylla ett större ansvar från riksdagens sida än vad de borgerliga vill göra – det är den klara sanningen.

FRIDA BERGLUND (s):

Herr talman! Axel Kristiansson ondgör sig över att partietablissemang stödjer en lokal motion. Ja, det är en ganska allmän uppfattning i Norrbotten att det socialdemokratiska partietablissemang stödjer oss lokala politiker, och det märks också i den här frågan. Ensamma kan vi norrbottningar ingenting göra – det vet vi. Vi måste ha partiet med oss. Och vi har fått det socialdemokratiska partiets stöd, vilket framkommer i den reservation som finns.

Vi vet att de lokala borgerliga kommunalpolitikerna är mycket oroliga inför framtidsutsikterna. Men vi vet också efter dagens diskussion att de inte kan få något stöd från sina partietablissemang. Det är bra att få det klarlagt, såsom vi fått det i dag i Axel Kristianssons inlägg.

Jag sade i mitt första inlägg att jag tyckte att det hade varit motiverat att Luleå kommun hade fått ersättning för räntorna. Om vi hade haft en socialdemokratisk regering tror jag att partietablissemang hade varit med Luleå kommun, att kommunen inte hade fått denna utgift utan att skulden hade reglerats före 1977 års utgång.

Jag sade också att jag gör en eftergift: jag yrkar inte bifall till min motion. Det var min förhoppning att de borgerliga ledamöterna, som i så många sammanhang har sagt och säger att de vill stödja en utveckling i vårt län – i det här fallet i Luleå kommun – skulle ha lättare för att stödja ett förslag som innebär 19,5 milj. kr. än ett förslag som innebär ett större belopp. Det var alltså ett försök att rädda pengar till kommunen, pengar som den så väl behöver trots allt borgerligt prat om likviditet.

Om man tar del av kommunens ekonomi ser man att ungefär 30 % av skattecronan går till räntor och amorteringar. Om kommunen inte löser byggnadskreditiv kommer räntorna att växa. Undan för undan blir det mer och mer räntor, och så kan man inte ha det i en sund ekonomi. Även de borgerliga ledamöterna i kommunen är villiga att försöka sanera ekonomin, så att man kan tänka sig att bo kvar och leva i kommunen under den borgerliga regeringens tid. Sedan tror jag att det är väldigt många som hoppas att det blir ett annat partietablissemang i kanslihuset som ger norrbottningarna och luleåborna det stöd som vi behöver.

Vi är väl medvetna om att vi behöver stöd från det övriga landet. Ensamma

klaras vi inte problemen. Därför tycker jag att det är märkligt att ingen av de borgerliga ledamöterna från Norrbotten eller Västerbotten, som i vanliga fall är så pigga på att diskutera i denna kammare och har gjort det så oändligt många gånger, inte säger ett knyst i dag utan är alldeles tysta.

HOLGER BERGQVIST (fp):

Herr talman! Jag tror att det har framgått att det finns en klar ambition hos statsmakterna att göra rätt för sig när det gäller de kostnader som Luleå kommun har fått.

Paul Jansson frågar mig om de investeringar som gjorts i bostadsområden i Luleå är att betrakta som kostnader. Jag vill bli trodd, Paul Jansson, när jag säger att det har förekommit kostnader som orsakar hyresförluster, om vilkas slutliga belopp vi i dag inte har någon klar kännedom. Av det skälet har tekniken med ett extra skatteutjämningsbidrag tillämpats. Så har skett för att vi, som jag sade i mina två tidigare inlägg och som även framgår av utskottsbetänkandet, skall få möjlighet att se hur dessa kostnader utvecklas och därefter naturligtvis finna någon form för anpassning därtill. Jag hoppas att jag har givit ett klart besked på den punkten, så att ingen osäkerhet råder.

AXEL KRISTIANSSON (c):

Herr talman! Frida Berglund gjorde i sitt senaste anförande förmodligen ett oavsiktligt uttalande, när hon sade ungefär som så, att hon är rätt övertygad om att om vi hade haft den socialdemokratiska regeringen kvar skulle ersättningen ha blivit bättre. Det är ett ganska intressant uttalande, för det bekräftar, ehuru det inte hör till denna debatt, att även om den socialdemokratiska regeringen hade varit kvar skulle Stålverk 80-projektet ha avbrutits. Men var inte så säker, Frida Berglund, på att de socialdemokratiska reservanterna skulle ha varit djärvare under de förutsättningarna. Det måste vara betydligt lättare att ställa yrkanden på höga belopp när man har den här regeringen och själv är i opposition, men ändå – märk det – har man inte gått på hela den nota som Luleå kommun har skrivit ut utan man har gjort vissa prutningar. Taktikspelet, Paul Jansson, ligger i att lägga sig några miljoner över för att ha ett bättre utgångsläge.

Sedan må man göra vilka bedömningar som helst om vad som kommer att ske 1979. Det här bragelöftet jag talade om gavs redan efter valet 1976.

FRIDA BERGLUND (s):

Herr talman! Med anledning av Axel Kristianssons senaste inlägg vill jag säga att vi från socialdemokratins sida aldrig har gett oss ut för att ha outtömliga resurser. Det har vi framhållit i väldigt många sammanhang. Men vi har också sagt att det är viktigt att man använder de resurser man har på ett sätt som tillgodoser de enskilda människornas intressen.

Vad jag möter i mitt eget län är t. ex. diskussionen om det slöseri som sker i brist på en energipolitik. Det finns de som säger till mig: Varför har denna nota blivit naggad i kanten när man samtidigt från den borgerliga regeringens

*Särskild ersättning
till Luleå kommun*

sida låter energipolitiken vara som den är och inte startar Ringhals 3? En man kom till mig och sade: Om Ringhals 3 startar tre veckor tidigare än avsett skulle det innebära 31,5 miljoner, som kunde användas på annat sätt. De kunde exempelvis ha gått till ersättning åt Luleå kommun. Man kan alltså använda de ekonomiska resurserna på olika sätt, och vi har tidigare påvisat den borgerliga regeringens brist på ekonomisk planering.

När det gäller ersättning för Stålverk 80 vet herr Kristiansson lika väl som jag att den socialdemokratiska regeringen hade lovat Luleå kommun att den skulle få ett skatteutjämningsbidrag som motsvarade en krona i skattehöjning, alltså ungefär 100 milj. kr. under en femårsperiod. När den borgerliga regeringen tillträdde blev det väldigt stor oro inte bara bland socialdemokraterna utan också bland de borgerliga ledamöterna t. ex. i denna kammare. Min bänkkamrat var en av dem som först ställde en fråga till kommunminister Antonsson. Han frågade om den borgerliga regeringen skulle fullfölja den socialdemokratiska regeringens politik på den punkten. Det svar han fick, säger herr Stridsman, var betryggande, nämligen att man skulle fullfölja den socialdemokratiska politiken på den punkten. Mitt förra inlägg gjordes med hänsyn till detta.

Det finns mycket att säga om de borgerliga politikernas agerande i den här frågan liksom i många andra sammanhang. Jag kommer åter till frågan om partietablissemangen och konstaterar att de borgerliga kommunalpolitikerna i Luleå inte har mycket att hämta hos sina partier i etablissemangen.

PAUL JANSSON (s):

Herr talman! Det är ganska många ledamöter inne i kammaren nu, men det är säkert inte för att lyssna på denna debatt utan de väntar på att få votera. Det här skall därför bli mitt sista inlägg.

Jag bara konstaterar att Holger Bergqvist inte på ett nöjaktigt sätt svarat på mina frågor. Han medger nu att Luleå kommun haft kostnader för de här bostadsområdena, men han har ingen uppfattning om hur stora dessa kostnader är. Nu har vi bara att vänta på att Holger Bergqvist skall få en uppfattning i den här frågan.

Axel Kristiansson talade om överbud. Ja, det är en väldig skillnad mellan den nuvarande oppositionen och den tidigare då det gäller överbud. Låt mig bara erinra om att vårt parti har ett budgetalternativ som är 5 miljarder starkare än regeringens. Vi har varit mycket anglägna att icke bjuda över utan ha täckning för de ökade kostnader vi föreslår. Det känner Axel Kristiansson mycket väl till. Detta är icke ett taktikspel, utan det här är en rättvisefråga. Därför är vi beredda att låta riksdagen ta ett större ansvar i denna fråga än vad den borgerliga majoriteten i utskottet är.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Jag tycker att herr Axel Kristianssons anförande var en illustration till det gamla talesättet "Det dunkelt sagda är det dunkelt tänkta". Det gav verkligen inga argument för att man skulle pruta på notan till Luleå kommun.

Från borgerligt håll har man i många år saboterat Norrbottens vitala intressen. Behandlingen av det här ärendet ger mig en bekräftelse på att sabotaget fortsätter.

Nr 110

Onsdagen den
5 april 1978

*Särskild ersättning
till Luleå kommun*

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1747 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen av Kjell-Olof Feldt m. fl. samt 3:o motionen nr 1722 av Alf Lövenborg, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Paul Jansson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapropositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Alf Lövenborg begärt votering beträffande kontrapropositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraproposition i huvudvoteringen angående finansutskottets hemställan i betänkandet nr 19 mom. 3 antar reservationen av Kjell-Olof Feldt m. fl. röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit motionen nr 1722 av Alf Lövenborg.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alf Lövenborg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 143
Nej - 14
Avstår - 158

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 19 mom. 3 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Kjell-Olof Feldt m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Paul Jansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 163

Nej - 153

§ 2 Höjning av bensinskatten, m. m.

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1977/78:39 med anledning av propositionen 1977/78:94 om höjning av bensinskatten, m. m. jämte motio-
ner.

Regeringen (budgetdepartementet) hade i propositionen 1977/78:94 före-
slagit att riksdagen skulle

dels anta vid propositionen följande förslag till

1. lag om ändring i lagen (1961:372) om bensinskatt,
2. lag om ändring i vägtrafikskattelagen (1973:601),
3. lag om ändring i lagen (1976:338) om vägtrafikskatt på vissa fordon, som icke är registrerade i riket,
4. lag om ändring i lagen (1974:870) om kompensation för skatt på bensin i vissa fall,
5. lag om ändring i lagen (1975:278) om nedsättning av fordonsskatt på traktorer och släpvagnar m. m.,
6. lag om ändring i lagen (1976:339) om saluvagnsskatt,
7. lag om ändring i lagen (1941:251) om särskild varuskatt,
8. lag om ändring i lagen (1960:258) om utjämningskatt på vissa varor,
9. lag om ändring i lagen (1973:37) om avgift på vissa dryckesförpackningar,
10. lag om ändring i lagen (1977:306) om dryckesskatt,
dels
11. till Restitution av bensinskatt till trädgårdsnäringsen för budgetåret 1978/79 under tionde huvudtiteln utöver i propositionen 1977/78:100 bil. 13 föreslaget anslag anvisa ytterligare 187 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen,
12. till Kompensation för bensinskatt till rennäringsen för budgetåret 1978/79 under tionde huvudtiteln utöver i propositionen 1977/78:100 bil. 13 föreslaget anslag, anvisa ytterligare 163 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen,
13. till Restitution av bensinskatt till fiskerinäringsen för budgetåret 1978/79 under tionde huvudtiteln utöver i propositionen 1977/78:100 bil. 13 föreslaget reservationsanslag anvisa ytterligare 525 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

I propositionen föreslogs, i enlighet med vad som aviserats i budgetpropositionen, en höjning av bensinskatten med 25 öre per liter och en häremot svarande höjning av kilometerskatten för kilometerskattepliktiga fordon. Fordonsskatten för vissa andra brännoljedrivna fordon och släpvagnar till dessa föreslogs också bli höjd på motsvarande sätt.

De nya reglerna hade föreslagits träda i kraft den 1 maj 1978.

Höjning av bensinskatten, m. m.

I detta sammanhang hade behandlats

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna

1977/78:1762 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari hemställts att riksdagen skulle avslå regeringens hemställan i propositionen 1977/78:94,

1977/78:1763 av Torsten Stridsman (c) och Filip Johansson (c),

1977/78:1764 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts

1. att riksdagen beslutade avslå propositionen 1977/78:94 vad gällde höjning av skatten på bensin,

2. att riksdagen, om propositionens förslag skulle bifallas, beslutade undanta s. k. lågblyig bensin från skattehöjning,

3. att riksdagen uttalade

a) att frågan om bensinskatten borde tas upp i ett samlat trafikpolitiskt sammanhang,

b) att bensinskatten differentierades efter blyhalt,

4. att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om att förslag enligt punkterna 3 a och b snarast förelades riksdagen,

dels de under allmänna motionstiden vid 1977/78 års riksmöte väckta motionerna

1977/78:286 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk),

1977/78:320 av Gunnar Olsson m. fl. (s),

1977/78:407 av Tage Adolfsson (m),

1977/78:508 av Kurt Hugosson (s) och Essen Lindahl (s),

1977/78:516 av Rune Ångström (fp) och Börje Stensson (fp),

1977/78:635 av Nils Hörberg (fp) såvitt nu var i fråga (yrkandena 1 och 2),

1977/78:661 av Martin Olsson (c) och Jan-Ivan Nilsson (c),

1977/78:966 av Gunnar Oskarson m. fl. (m) och

1977/78:1454 av Olof Palme m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen beslutade att den årliga fordonsskatten den 1 april 1978 höjdes med 40 % för traktorer, lastbilar och andra skattepliktiga motorfordon än bilar och motorcyklar.

Utskottets hemställde

1. beträffande höjning av bensinskatten m. m. att riksdagen med avslag på motionerna 1977/78:286, 1762 och 1764 och med bifall till propositionen 1977/78:94 skulle

dels anta de vid propositionen fogade förslagen till

Onsdagen den
5 april 1978

*Höjning av bensin-
skatten, m. m.*

1. lag om ändring i lagen (1961:372) om bensinskatt med den ändringen att ikraftträdandebestämmelserna skulle erhålla av utskottet föreslagen lydelse, innebärande bl. a. att höjningen av bensinskatten skulle gälla fr. o. m. den 27 april 1978.

2. lag om ändring i vägtrafikskattelagen (1973:601).

3. lag om ändring i lagen (1976:338) om vägtrafikskatt på vissa fordon, som icke är registrerade i riket, med den ändringen att bilaga 2 till lagen (1976:338) om vägtrafikskatt på vissa fordon, som icke är registrerade i riket, och ikraftträdandebestämmelserna skulle ha av utskottet föreslagen lydelse, innebärande i huvudsak att kilometerskatten för utlandsregistrerade bussar skulle nedsättas i överensstämmelse med vad som föreslagits för svenska bussar.

4. lag om ändring i lagen (1974:870) om kompensation för skatt på bensin i vissa fall.

5. lag om ändring i lagen (1975:278) om nedsättning av fordonsskatt på traktorer och släpvagnar m. m..

6. lag om ändring i lagen (1976:339) om saluvagnsskatt.

7. lag om ändring i lagen (1941:251) om särskild varuskatt.

8. lag om ändring i lagen (1960:258) om utjämningsskatt på vissa varor.

9. lag om ändring i lagen (1973:37) om avgift på vissa dryckesförpackningar.

10. lag om ändring i lagen (1977:306) om dryckesskatt,
dels

11. till Restitution av bensinskatt till trädgårdsnäringen för budgetåret 1978/79 under tionde huvudtiteln utöver i propositionen 1977/78:100 bil. 13 föreslaget anslag anvisa ytterligare 187 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

12. till Kompensation för bensinskatt till rennäringen för budgetåret 1978/79 under tionde huvudtiteln utöver i propositionen 1977/78:100 bil. 13 föreslaget anslag anvisa ytterligare 163 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

13. till Restitution av bensinskatt till fiskerinäringen för budgetåret 1978/79 under tionde huvudtiteln utöver i propositionen 1977/78:100 bil. 13 föreslaget reservationsanslag anvisa ytterligare 525 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

2. beträffande regional skattedifferentiering m. m. att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1977/78:516,

2. motionen 1977/78:661,

3. motionen 1977/78:1763.

3. beträffande fordonsskatten att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1977/78:407,

2. motionen 1977/78:508,

3. motionen 1977/78:1454.

4. beträffande skattebefrielse och restitution att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1977/78:320,

2. motionen 1977/78:966,

5. beträffande övriga frågor att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:635 yrkandena 1 och 2.

Reservation hade avgivits av Erik Wårnberg, Valter Kristenson, Tage Johansson, Olle Westberg i Hofors, Hagar Normark, Curt Boström och Bo Forslund (samtliga s) som ansett att utskottet under 1.2 och 3.3 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:1454 skulle anta det i mom. 1.2 angivna förslaget till lag om ändring i vägtrafikskattelagen (1973:601) med den ändringen att 12 § skulle erhålla av reservanternas föreslagen lydelse.

VALTER KRISTENSON (s):

Herr talman! Vi behandlar i dag en proposition med förslag om höjning av bensinskatten med 25 öre per liter och en höjning av kilometerskatten för dieseldrivna fordon. Jag skall i och för sig inte tala om den höjningen, utan jag skall tala om den reservation som vi socialdemokrater har fogat vid utskottets betänkande och som i viss mån går tillbaka till det beslut som riksdagen fattade våren förra året, nämligen beslutet om en höjning av fordonsskatten för personbilar och motorcyklar med 75 % men ingen höjning av fordonsskatten för traktorer och lastbilar. Vi tyckte det var en orättvis fördelning av skatterna att undanta vissa kategorier av fordonsinnehavare.

Men, herr talman, det finns flera bevis på att den borgerliga regeringen från sitt tillträde hösten 1976 på detta sätt har gynnat "de egna grupperna" på löntagarnas bekostnad.

Låt mig börja en liten uppräknin g av några beslut som riksdagen har fattat sedan hösten 1976. Den förändring av statsskatteskalorna som den borgerliga majoriteten på regeringens förslag drev igenom för 1977 gav mer till dem som tjänade relativt hyggligt och mindre till dem som hade de lägsta inkomsterna. Sedan har vi fått uppleva den mycket orättvisa skatteomläggning som har skett från 1978. Riksdagen har också fattat beslut om att indexreglera skatten från 1979 i stället för att årligen återkomma med rättvisa skatteomläggningar. Vidare har det avgiftsfria underlaget för beräkning av egenföretagarnas arbetsgivaravgifter höjts från 18 000 till 30 000 kr. Jordbrukare och andra egenföretagare har befriats från skyldigheten att erlägga avgift som skall finansiera utbyggnaden av barnomsorgen, f. n. 1,3 % av avgiftsunderlaget, fr. o. m. 1979 1,6 %, men dessa grupper får ändå utnyttja barnomsorgen.

Jordbrukare och egna företagare är befriade från vuxenavgiften på 0,25 % av underlaget. Deras organisationer RLF, SFR och SHIO får dock bidrag på samma sätt som löntagarnas organisationer, men medlemmarna betalar ingen avgift. Jordbrukare och egenföretagare får valfritt fördela den samlade företagarinkomsten på medhjälpan de make. De kan alltså fritt välja uppdelning och därmed göra en rätt betydande skattevinst.

Skatten på bränsle från egen fastighet har slopats, men samtidigt får

Onsdagen den
5 april 1978

*Höjning av bensin-
skatten, m. m.*

kostnaden för den arbetskraft som samlat in bränslet avdragas vid deklarationen. Skattelättnaden kan uppräknas till ungefär 650–750 kr. Egenföretagare har fått lättnader i beskattningen av kapital som nedlagts i rörelsen. Det skattepliktiga värdet behöver nu inte tas upp till mer än 30 % av substansvärdet mot tidigare 60 %. Skatten på personbilar och motorcyklar höjdes förra året med 75 %. Traktorer och lastbilar undantogs – ytterligare en förmån till denna kategori.

Då kanske någon undrar vad denna uppräkning av riktade åtgärder till de grupper som står den borgerliga regeringen nära har med detta skatteutskottets betänkande att göra. Jag har här skisserat bakgrunden till den av oss angivna reservationen, nämligen att traktorer och lastbilar får samma höjning av fordonsbeskattningen som personbilar och motorcyklar påfördes genom beslutet 1977. Innebörden av vår reservation är att det är mer konsekvent att även den tunga trafiken får bära en förhöjd fordonsskatt. Den höjning vi föreslår är att nu utgående fordonsskatt höjs med 40 %. Ett bifall till vår reservation tror jag skulle glädja budgetministern inte minst. Det betyder nämligen att statskassan tillförs 300 milj. kr. i nya inkomster, och med tanke på det astronomiska budgetunderskott som är presenterat i denna kammare på något över 30 miljarder är även denna lilla skänk från riksdagen till den dåliga regeringen väl icke att förakta.

Jag yrkar bifall till den socialdemokratiska reservationen.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! I propositionen 94 föreslår regeringen bl. a. en höjning av bensinskatten med 25 öre per liter för att på så sätt öka statsinkomsterna med ca 1 200 milj. kr. Bensinen kommer därmed att kosta ungefär 2 kr. litern. Vpk avvisar detta förslag.

För det första handlar det här om en skattepolitisk och därmed en fördelningspolitisk fråga. En höjning av bensinskatten, i den form som regeringen föreslår, tar inte tillräcklig hänsyn till olika gruppers skattebetalningsförmåga, utan är helt beroende av hur mycket bensin var och en förbrukar. Det är således inte svårt att inse att de som särskilt kommer att drabbas är människor i glesbygd, som ofta är helt beroende av att använda privatbil för att ta sig till och från arbetet, för att kunna använda sig av olika slag av serviceinrättningar och för att kunna delta exempelvis i kulturella och politiska aktiviteter.

För det andra bör det i den typ av punktskatter det här rör sig om finnas ett vidare politiskt syfte än att ta in pengar till statskassan. I annat fall kommer punktskattesystemet att framstå som en smygväg för att urholka den progressivitet som ännu finns kvar i den statliga skatteskalan. I det här fallet bör det således finnas ett trafikpolitiskt eller ett energipolitiskt syfte. Enligt vår mening saknas bådadera.

En av de viktigaste trafikpolitiska åtgärderna i dag är att minska privatbilismen i de stora städerna. Den föreslagna skattehöjningen kommer knappast att ha någon effekt i det avseendet. Detta framstår som ganska uppenbart med tanke på de vanligen ganska korta körsträckorna i tätorterna

och mot bakgrund av den successiva nedrustning av den kollektiva trafiken som har skett under de senaste 20 åren och som har gjort att kollektivtrafiken är omöjlig eller förenad med mycket stora svårigheter för många att använda. Visserligen kan måhända det rena nöjesresandet påverkas, men av allt att döma är detta av en alltför ringa omfattning för att verkligen vara intressant i sammanhanget.

Skattehöjningen kommer således inte att ha någon betydelse för omfattningen av privatbilismen i tätorterna. I glesbygder är den privatbilism som förekommer i dag i allt väsentligt en nödvändighet, och det gäller även andra resor än s. k. arbetsresor. Man kan därför inte heller vänta sig några energisparfrämjande effekter. Vad som sedan återstår är, som jag redan påpekat, det statsfinansiella motivet.

Vpk anser att man i och för sig kan överväga en höjning av bensinskatten. Men det bör inte ske i form av att budgetministern letar efter inkomstkällor för statskassan. En eventuell förstärkning av statens finanser måste anses vara av underordnad betydelse i sammanhanget. I stället måste bensinskatten ses som ett av flera instrument för att förverkliga en ny inriktning av trafikpolitiken. Det är då också nödvändigt att beakta regionala skillnader i privatbilismens karaktär, inte minst mot bakgrund av de skillnader i standard som den kollektiva trafiken har på olika platser.

Vpk har i en annan motion, 1977/78:1607, ställt förslag om en ny inriktning av trafikpolitiken. Vi har där också redogjort för det samhällsekonomiska och människofientliga vanvett som har präglat efterkrigstidens planering för en ohämmad ansvällning av privatbilismen. Detta kan åskådliggöras med några fakta.

För det första dödas nära 1 000 människor och invalidiseras 20 000 i trafiken varje år. Bortsett från allt det lidande som inte kan mätas i pengar beräknas den samhällsekonomiska kostnaden för detta till ca 5 miljarder kronor per år.

För det andra slösar bilen mängder med energi, som skulle kunna användas på betydligt bättre sätt.

För det tredje bidrar bilen till förstöringen av vår miljö. I synnerhet i de större tätorterna samlas avgaserna, så att de utgör ett direkt hot mot människors hälsa. Förekomsten av bly i bensin gör att speciellt barnen i tätorterna utsätts för stora risker att få nervskador. Man har exempelvis i Stockholm hos barn uppmätt koncentrationer av bly i blodet som är så höga att de ligger på gränsen för att ge bestående nervskador.

För det fjärde har den ensidiga planeringen för privatbilismen inneburit bekvämlighet för många, medan den för många andra, särskilt barn, ungdomar, äldre och kvinnor och övriga som saknar ekonomiska möjligheter att skaffa sig en egen bil, har inneburit kraftiga försämringar av transportmöjligheterna och därmed en ökad isolering.

Herr talman! Samhällets trafikpolitik har varit inriktad på att underlätta privatbilismens utbredning. Kommunikationsministern konstaterar att 80 % av de totala persontransporterna sker med personbil. Den kollektiva trafiken har, även om den ökat något i absoluta tal, successivt minskat sin andel av

*Höjning av bensin-
skatten, m. m.*

persontransporterna. Bilismens ansvällning har aldrig tagits upp till konkret politisk behandling. Den har betraktats som given och de politiska besluten har bara rört frågor om hur man skall underlätta framkomligheten på gator och vägar och med minsta möjliga ingrepp öka trafiksäkerheten.

Inget samhälle har råd att upprätthålla två parallella trafiksystem. Det är därför nödvändigt att välja mellan privatbilism och kollektivtrafik. Privatbilismens avigsidor är så uppenbara och av en sådan art, att det för vpk är en självklarhet att den kollektiva trafiken måste byggas ut och privatbilismen minskas. Det är inte från någon utgångspunkt försvarbart att upprätthålla en apparat för persontransporter som årligen kräver 1 000 människors liv och 20 000 svårt skadade, som är så kraftigt smutsande att människors livsmiljö hotas, vilket ju är fallet i större tätorter, och som är så ojämlig att en majoritet av befolkningen av barn, kvinnor, åldringar och löncarbetare med små inkomster genom bilsamhället i ökad utsträckning drabbas av faror, isolering och svårigheter att ta sig fram.

För dem som har tillgång till bil innebär den inte bara bekvämlighet, utan också ett betydande ekonomiskt tvång. Bilismen är en extrem form av privatisering av transportsystemet, och dessutom en mycket dyr form av privatisering där kostnaderna läggs på den enskilde, som ofta inte heller har någon egentlig valmöjlighet. Många måste ju ha bil för att ta sig till jobbet – det gäller både i glesbygder och i tätorter.

De slutsatser man kan dra av den nuvarande trafiksituationen är framför allt att det är nödvändigt att bygga ut den kollektiva trafiken, både när det gäller omfåttning och när det gäller kvalitet. Det är också nödvändigt att kraftigt minska privatbilismen, i synnerhet i tätorter men också för resor mellan skilda orter.

Vpk menar att samhällsekonomiska, energipolitiska, miljömässiga och sociala synpunkter måste vägas in vid bedömningen av olika trafikalternativ. Dessutom måste samhällsplaneringen, som hittills förutsatt ett ständigt ökat resande, inriktas på att minska behovet av resor och transporter.

I skatteutskottets betänkande avstyrks vpk-motionen 1764. Utskottet vägrar att diskutera ur en vidare trafikpolitisk synvinkel. Det heter bl. a.:

”Utskottet vill understryka, att den föreslagna höjningen av vägtrafikbeskattningen främst skall ses som en finanspolitisk åtgärd, som är motiverad av den aktuella ekonomiska situationen.” Jag tycker i så fall att utskottet borde jämföra de 1 200 miljoner som man får in genom denna orättvisa punktskatt med de 5 miljarder som trafikolyckorna varje år ekonomiskt kostar samhället och ställa dessa siffror i relation till varandra.

Vidare säger utskottet att det inte finns skäl ”att i detta sammanhang gå in på en prövning av frågor rörande trafik- eller energipolitiken – – –.” Det är just det – man vägrar att se frågor från hela samhällets synpunkt, och därför blir nästan all politik en politik i blindo, som karakteriseras av brandkärsutryckningar i skilda politiska avseenden. Det finns lika litet ett helhetsperspektiv när vi diskuterar den här frågan som när arbetsmarknadsfrågorna diskuterades tidigare i dag. Effekterna, vare sig det gäller sysselsättningen eller trafikpolitiken, blir förödande för det stora flertalet av människor.

Det heter också i utskottsbetänkandet: "Inte heller bör de ekonomiska verkningarna för den enskilde överdrivas. För en genomsnittsbilist med årlig körsträcka på ca 1 000 mil innebär förslaget i propositionen en kostnadsökning på ca 20 kr. i månaden, -- --." Mot det måste man förstås invända att för många är tyvärr, bl. a. på grund av nedrustningen av kollektivtrafiken, bilinnehav ett livsvillkor.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen 1764 vad gäller punkterna 1, 3 och 4.

TAGE SUNDKVIST (c):

Herr talman! Skatteutskottets betänkande nr 39 behandlar en rad olika delfrågor angående bensin- och fordonsbeskattningen. I proposition nr 94 föreslår regeringen bl. a. en höjning av bensinpriset med 25 öre. I anslutning till propositionen har det väckts tre motioner. Dessa och ytterligare en rad motioner, väckta under allmänna motionstiden, behandlas i ett sammanhang i detta betänkande.

Huvudfrågan är alltså höjningen av bensinskatten med 25 öre. Den skall främst ses som en finanspolitisk åtgärd, men det är givet att den även får en viss energisparande effekt, eftersom det är fråga om en relativt kraftig höjning. Höjningen av bensinskatten kombineras med höjning av kilometerskatten för dieseldrivna fordon. Därmed uppnås konkurrensneutralitet olika fordonsklasser emellan.

Som nämnts är det fråga om en relativt kraftig höjning. Jag skulle kunna våga mig på gissningen att det är den största höjning av bensinskatten som någonsin har förekommit. Den ger ett tillskott till statskassan på i runt tal 1,2 miljarder, såsom framgått av tidigare anföranden. Utan att ge mig in på det ekonomiska läget, vilket jag i och för sig inte tycker att det finns anledning till i den här debatten, vill jag konstatera att det finns åtskilliga hål att stoppa pengarna i. Inte minst den debatt som förts här i kammaren i dag om sysselsättningsläget har visat att statskassan behöver offra mycket stora summor för att hålla sysselsättningen uppe.

Låt mig också säga att när vi nu genomför den här relativt kraftiga höjningen av bensinskatten så betyder det inte att vårt land på något sätt kommer att tillhöra högskatteländerna i det här sammanhanget. Sverige har nämligen på detta skatteområde släpat efter i förhållande till andra länder i Västeuropa. Jag kan på rak arm säga att Norge, Finland, Västtyskland och Italien efter den här höjningen fortfarande kommer att ligga betydligt över vårt land när det gäller att ta ut bensinskatt.

Inga Lantz sade att bensinskatten bör ses i ett trafikpolitiskt och energipolitiskt sammanhang, och hon påstod att prishöjningen inte kommer att leda till någon minskning av bilismen i storstäderna.

Det är väl ändå tveksamt. Visst kommer detta att få en viss energibesparingseffekt. Och visst kan man förutse att det i storstäder och andra tätorter, där man har en fungerande kollektivtrafik, kommer att medföra ett ökat kollektivt resande – även om det är riktigt att det för genomsnittsbilisten som kör 1 000 mil om året inte betyder mer än ungefär 20 kr. i månaden. Det

Onsdagen den
5 april 1978

*Höjning av bensin-
skatten, m. m.*

kommer säkert att öka samresandet och det kollektiva resandet. Det tror jag vi kan vara helt övertygade om.

Nu har det väckts en del motioner i anledning av propositionen 1977/78:94. Jag skall här något kommentera en del av de frågekomplex som då har berörts.

Frågan om en skattedifferentiering har sålunda tagits upp, och den berörde ju också Inga Lantz ganska ingående. Därvid har man fört fram det gamla och nog så riktiga argumentet att ett högt bensinpris är mest betungande för de människor som bor i glesbygd. Det är ju inte någon ny fråga. Den har behandlats i motioner och i utredningar i många andra sammanhang. Men då har det främst gällt de prisskillnader på eldningsolja och bensin som uppkommer på grund av Orts- och zontilläggen. De förslag som då har kommit fram har av olika orsaker varit omöjliga att genomföra. De har varit betungande kostnadsmässigt och svåra att genomföra rent administrativt.

Som svar på de motionskrav som framförts om en ny regional skattedifferentiering och de bekymmer som man där haft rörande ett högt bensinpris har utskottet hänvisat till den utredning som tillsattes 1977 för att specialstudera de frågorna. Den utredningen beräknas vara färdig med sitt arbete i slutet av detta år, och utskottet har då ansett att det inte har funnits någon anledning att ta ställning till de motionskraven. Därför har utskottet helt kallt avstyrkt motionerna i avvaktan på den utredningens resultat.

Ett annat komplex som har behandlats i utskottets betänkande är frågan om den skatterestitution som förekommer i skilda fall när det gäller bensinskatten. Det kan alltså gälla de handikappade eller sådana yrkesområden där man använder bensin för drift av skördetröskor, jordbrukstraktorer, motorsågar, fiskebåtar osv. I nästan alla dessa fall har man motionerat. Men vi har i utskottet sagt nej till en utökning av sådana områden. Däremot föreslås det redan i propositionen att man utökar restitutionsbeloppet med hänsyn till höjningen av bensinskatten med 25 öre. Det innebär att restitutionsbeloppet har ökat med totalt 3,3 milj. kr. – om jag nu minns rätt.

Låt mig ta ytterligare en punkt i utskottets betänkande där vi har gjort avsteg från propositionen. Förslaget i propositionen är att bensinskattehöjningen skall träda i kraft den 1 maj. Utskottet har dock fått en skrivelse från oljebranschens företrädare, i vilken man påpekar att den 1 maj – som i år infaller på en måndag – är en synnerligen olämplig dag. Om ikraftträdandet sker då, kommer man att få bekymmer med oljedistributionen under tre dagar, nämligen lördag, söndag och första maj. Man förutsätter också att det kan bli fråga om en viss hamstring av bensin under de dagarna, och man vill därför ha bensinskattens ikraftträdande fastställt till en dag mitt i veckan. Skatteutskottet har ansett att det kravet borde kunna tillgodoses. Med ändring av propositionens förslag har utskottet därför föreslagit att bensinskattehöjningen skall träda i kraft den 27 april. Men utskottet godtar den 1 maj som ikraftträdandedag för övriga författningsförslag.

Så långt vill jag vad gäller propositionen 94 och förslagen i anslutning till denna betona att utskottet varit helt enigt. Att däremot Inga Lantz inte är

överens med oss har vi hört genom hennes framställning. Valter Kristenson har dock redovisat en punkt där vi i utskottet inte är eniga, nämligen beträffande en motion som väcktes redan under den allmänna motionstiden. Socialdemokraterna tar där upp vad jag vill kalla en rest från förra årets höjning av fordonsskatten. Riksdagsmajoriteten beslöt då i enlighet med propositionsförslag att höja fordonsskatten för personbilar och motorcyklar med 75 %. Den gången föreslog socialdemokraterna att man inte skulle undanta lastbilar, traktorer och bussar utan höja fordonsskatten även för dem. Deras förslag innebar en höjning över hela linjen med 40 %. Nu återkommer socialdemokraterna med förslag om en höjning med 40 % för andra fordon än personbilar och motorcyklar, dvs. för lastbilar, traktorer och bussar.

Valter Kristenson utvecklar sitt resonemang med en beskrivning innebärande att de borgerliga partierna på denna punkt bara gynnar sina egna grupper, och han gjorde ett försök till uppräknning av de företagargrupper som det skulle gälla. Ja, det kan tänkas att dessa grupper röstar borgerligt, men det var ingalunda de som gav en borgerlig majoritet vid valet 1976. Det var ju de stora löntagargrupperna som genom sitt stöd till de borgerliga partierna gav en majoritetsförskjutning.

Ett villfarande av socialdemokraternas förslag om en höjning av fordonsskatten med 40 % för lastbilar, traktorer och bussar skulle vara betungande för den nyttotrafik det här är fråga om och skulle direkt påverka kollektivtrafiken och transportererna. Vi skall också komma ihåg att den 25-öreshöjning av bensinskatten som vi nu är eniga om att genomföra drabbar också denna kategori av fordon, i första hand i form av kilometerskatt, eftersom dessa fordon som regel är dieseldrivna. Det betyder alltså att dessa fordon nu skulle utsättas för en utomordentligt hård belastning.

Låt mig sedan ställa en fråga till Valter Kristenson. Förra året föreslog man att fordonsskatten skulle vara 40 %. I år godtar man på socialdemokratiskt håll den 75-procentiga höjning som förra året genomfördes för personbilar och motorcyklar men föreslår en 40-procentig höjning för lastbilar, traktorer och bussar. Varför föreslår man inte en likartad beskattning över hela linjen i år? Jag antar att det är av samma skäl som vi har undantagit lastbilar och traktorer, dvs. därför att de svarar för nyttotrafik som man inte vill belasta så hårt. Ni är alltså på väg mot den tankegång som vi hade redan förra året, och det kan jag naturligtvis inte hälsa med annat än tillfredsställelse.

Herr talman! Jag yrkar bifall till skatteutskottets hemställan i dess betänkande nr 39.

INGA LANTZ (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Man måste ställa frågan vem som drabbas av den relativt kraftiga höjning som också Tage Sundkvist medgav att det var fråga om. Den drabbar mycket orättvist, bl. a. människor som bor i glesbygd och som är tvungna att ta bil för att klara arbetsresorna. Persontransporterna har ju femfaldigats under de senaste 25 åren, och den största delen av denna ökning faller på kategorin arbetsresor. Det kan förklaras av ett ändrat bebyggelse-

Onsdagen den
5 april 1978

*Höjning av bensin-
skatten, m. m.*

mönster och också av samhällsutvecklingen i stort.

Det är alltså människorna i glesbygden som drabbas av höjningen, men också andra kategorier som är betalningssvaga grupper i samhället. Höjningen drabbar inte sådana som har en bra inkomst. För dem spelar den här 25-öringen ingen roll. Inte heller för sådana som har tjänstebil spelar det någon roll hur mycket man höjer bensinkostnaden, i varje fall inte nämnvärt. Men för dem som måste pendla kanske tio mil om dagen – och det torde inte vara ovanligt i glesbygden – spelar en sådan här höjning stor roll. Precis som när det gäller en momshöjning drabbar en bensinskatt höjning dem som i olika avseenden har det svårast i vårt samhälle och som förmodligen bäst behöver en bil av olika skäl. Om vi emellertid hade en bra kollektiv trafikapparat, då skulle man kunna tänka sig en höjning av skatten. Men så länge vi har en så urusel kollektivtrafik utlämnar man med en höjning betalningssvaga grupper på ett som jag tycker mycket osnyggt sätt.

Om man vidare skall kunna tänka sig att genom det förslaget förhindra privatbilismen, så måste detta ses som ett bland flera instrument för att få en ny inriktning av trafikpolitiken. För att motverka privatbilismen måste man förutom den föreslagna höjningen också vidta rent trafikpolitiska men även energipolitiska åtgärder.

Låt mig när det gäller kollektivtrafik kontra privatbilism ta ett praktexempel från min egen hembygd. Där byggdes en motorväg som ansågs vara helt nödvändig att bygga. Den byggdes för en kostnad av 200 milj. kr. Tidigare hade man i det här området 18 bussförbindelser med centrala Stockholm. I och med att man byggde motorvägen drog man in dessa 18 busslinjer, för det gick ju inte att ha dem på en motorväg. De ersattes med ett pendeltåg som gick en gång i halvtimmen och till vilket man fick upp till 20 minuters promenad.

I sådana fall kan man inte förvåna sig över att bilismen ökar. Det är tvärtom en självklarhet att bilismen måste öka, när man fattar sådana felaktiga beslut och gör sådana ställningstaganden.

Sedan måste man i detta sammanhang också konstatera att i och med att bensinkostnaden ökar, så ökar också kostnaderna för varor och tjänster som måste transporteras på våra vägar. Också detta drabbar hårdast betalningssvaga grupper i samhället.

VALTER KRISTENSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Tage Sundkvist säger att det förslag som nu ligger på riksdagens bord kanske gynnar de grupper som står de borgerliga partierna nära. Låt mig då säga att min uppräknings inte avsåg just detta förslag, utan den var ett axplock bland de beslut som ni har fattat sedan hösten 1976 och som har gynnat de s. k. egna grupperna bland de borgerliga partierna. Det går väl inte att förneka att ni har fattat dessa beslut, eller gör Tage Sundkvist det?

När det sedan gäller förra årets höjning av fordonsskatten med 75 % hade vi ett annat förslag. Vi föreslog en höjning med 40 % för personbilar, motorcyklar, traktorer och lastbilar plus en höjning av bensinpriset med 5 öre.

Det förslaget avslag de borgerliga partierna med motiveringen att det skulle höja kostnadsnivån i samhället alltför mycket. Men varför kan ni nu föreslå en höjning med 25 öre? Det måste ju betyda att kostnadsnivån höjs otroligt mycket mer.

Vi är också konsekventa på det sättet att vi inte vill avvisa det riksdagsbeslut som fattades förra året när det gällde höjningen av fordonsskatten för personbilar och motorcyklar, utan vi står fast vid en höjning med 40 % av fordonsskatten för den tyngre trafiken.

Tage Sundkvist antydde också att valresultatet 1976 gav vid handen att många andra grupper än jordbrukare och företagare stödde centerpartiet, folkpartiet och moderaterna. Ja visst, jag erkänner gärna att det kan ha varit så. Men varför gjorde de det? Jo, på grund av otroligt fagra vallöften. Ni har emellertid ännu inte infriat ett enda av dessa löften.

TAGE SUNDKVIST (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag konstaterade i mitt första inlägg att det är klart att glesbygden drabbas av ett högre bensinpris. Vidare sade jag att det här är frågor som man tidigare utrett med anledning av riksdagsmotioner. Man har misslyckats med de förslag som hittills kommit fram. Jag konstaterar emellertid att den nya regeringen har gjort ett nytt försök att nå resultat. Regeringen har tillsatt en utredning som skall försöka utarbeta förslag som medger en regional differentiering av bensinpriserna. Jag vet att det här är ett utomordentligt svårt arbete, men det är klart att önskedrömmen är att begränsa trafiken i storstäderna och tillåta den på glesbygden där den bäst behövs.

Låt mig sedan säga att det inte är alldeles givet att det är bara låginkomsttagarna som drabbas av höjningen av bensinpriset. De stora och mest bensinslukande bilarna ägs ju av höginkomsttagarna, under det att låginkomsttagarna, i likhet med mig, oftast håller sig med småbilar som är rätt så sparsamma när det gäller bensin.

Beträffande det praktexempel som Inga Lantz gav vill jag bara säga att vi inte behöver vara oeniga. Det är beklagligt att det blir på det här sättet, men det är i varje fall inte en följd av ett högt bensinpris, snarare tvärtom.

Till Valter Kristenson vill jag säga att det ändå måste ha hänt något på det här området. Förra året krävde socialdemokraterna att vi skulle ha en enhetlig beskattning i fråga om personbilar, lastbilar, traktorer och andra fordon, medan de i år gjort helt om och säger att beslutet i fjol om en 75-procentig höjning av fordonsskatten var riktigt. I år däremot skall vi bara ha en 40-procentig skattehöjning på lastbilar, bussar och traktorer. Detta måste betyda att socialdemokraterna har ändrat sig så till vida att de i likhet med oss tycker att man måste gå litet försiktigare fram när det gäller nyttotrafiken. Såvitt jag förstår är detta den enda anledningen till socialdemokraternas ändrade inställning.

Nr 110

Onsdagen den
5 april 1978

*Höjning av bensin-
skatten, m. m.*

Onsdagen den
5 april 1978

*Höjning av bensin-
skatten, m. m.*

VALTER KRISTENSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Vi har inte ändrat oss på denna punkt, Tage Sundkvist! Vad vi inte vill medverka till, och vad vi inte heller tidigare har medverkat till, är en ändring av riksdagsbeslut från det ena året till det andra. Ni har inte den moralen, utan ni ändrade riksdagsbeslut när ni fick majoritet i den här kammaren. Inte ett dugg skäms ni för att riva upp tidigare fattade beslut på skatteområdet och andra områden.

Socialdemokraterna bär sig inte åt på det sättet. Vi respekterar ett riksdagsbeslut, men vi är konsekventa när det gäller förra årets förslag om den tyngre trafiken. Exakt det förslaget kommer vi tillbaka med i år, nämligen att skatten på de tyngre fordonen bör öka med 40 %.

Sedan var det tur för Tage Sundkvist själv att han inte kom tillbaka till vad som gjorde att de borgerliga fick majoritet 1976.

INGA LANTZ (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Tage Sundkvist säger att det inte bara är låginkomsttagarna som drabbas av bensinskattehöjningen. Nej, självfallet inte, men frågan är vem som drabbas mest.

Så tycker Tage Sundkvist synd om höginkomsttagarna, för de har de stora, bensindryga bilarna. Vad är det här för resonemang? Så kan man ju bara inte resonera! Vi vet vilka det är som drabbas av den mycket kraftiga höjningen, som gör att bensinen kostar 2 kr. litern – det är för det första de grupper som behöver bilen för att komma till och från sitt arbete, för det andra de betalningssvaga grupperna i samhället. Det är de som får sitta emellan vid den här höjningen precis som vid momshöjningen och devalveringen och över huvud taget när det gäller de prishöjningar som regeringen åstadkommer och den skattepolitik som den för.

Sedan säger Tage Sundkvist att det är beklagligt med motorvägsbygget vid Skogås med tanke på kollektivtrafiken. Ja, det är det verkligen, och de som har ansvaret för det är de borgerliga politikerna, som har majoriteten i Stockholms läns landsting. Det talas så mycket från olika håll och kanter om att man skall bygga ut kollektivtrafiken, men när det verkligen kommer till åtgärder handlar man precis tvärtom.

När nu bensinpriset ökar så kraftigt som till 2 kr. litern kommer förstås – det hann jag inte redogöra för i min förra replik – transportkostnaderna som helhet att öka, och det påverkar i sin tur priserna på de varor och tjänster som kräver transport på vägar. I sin tur drabbar det i en andra omgång dem som har det svårast i vårt samhälle, de betalningssvaga grupperna. Det är effekten av regeringens politik vare sig det gäller bensinskatt och trafik eller handlar om sysselsättning eller något annat. Det är alltid de som har det svårast i samhället som skall få det ännu svårare.

TAGE SUNDKVIST (c) kort genmäle:

Herr talman! Nej, Inga Lantz, jag tycker inte synd om höginkomsttagarna, och det har jag heller aldrig sagt. Men jag har sagt att det oftast är de som har de största och mest bensinslukande bilarna, och därmed får de dra sitt strå till

stacken i minst lika stor utsträckning som låginkomsttagarna. Det är klart att de verkligt bensinslukande bilarna har de som vi i dagligt tal kallar raggare. Jag tycker inte synd om dem heller, men de får naturligtvis vara med och betala i ännu högre grad.

Valter Kristenson säger att vi på den borgerliga sidan inte drar oss för att riva upp riksdagsbeslut. Men vad skulle vi ha den riksmajoritet till som vi fick vid valet 1976, om vi inte skulle vara beredda att ändra på den politik som socialdemokraterna i 44 år har fört? Det är ju naturligt att vi har ändrat på de beslut som socialdemokraterna tidigare har dikterat. Men man kommer ändå fram till att socialdemokraternas ställningstaganden i fråga om fordonsskatten förra året och i år inte är konsekventa. Förra året skulle ni ha 40 % ökning av fordonsskatten, i år accepterar ni 75 % för personbilar och motorcyklar men vill ha 40 % för traktorer och lastbilar. Visst har ni ändrat inställning, och det har ni gjort av samma skäl som vi har anfört: för att inte belasta nyttotrafiken med så hårda pålagor som det skulle betyda att gå upp till 75 %. Det skulle ni ju också ha kunnat göra för att vara konsekventa; då hade ni kunnat presentera ytterligare 200 miljoner på intäktssidan.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Tidpunkten för bensinskattehöjningen föreslås bli framflyttad. Herr Sundkvist motiverade åtgärden, men jag tycker att motiveringen vittnar om en otrolig närighet: för att hindra folk från att tanka före och i samband med den 1 maj tidigareläggs åtgärden! Det här blir ju värre än det var på Jösse Erikssons tid! Han var ändå känd som en utplundrare av stora mått, men jag tycker att herr Bohman är ett strå vassare, framför allt när det gäller att tillgripa åtgärder som riktar sig mot de breda folklagren – det här förslaget handlar ju om detta.

Vi har yrkat avslag på propositionen därför att vi anser att den är dålig, därför att den är ytterligare ett led i utplundringen av det arbetande folket och därför att förslagen i propositionen och betänkandet urholkar de arbetande människornas levnadsstandard. Då tänker vi i första hand på förslaget om höjning av bensinskatten med 25 öre per liter.

Vi vet, som det har sagts här tidigare, att höjningen av priset på drivmedel alltid obönhörligen slår igenom i konsumentledet i form av dyrare frakter, högre priser och dyrare tjänster. Personbefordran kommer vidare att stiga i pris, varorna i butikerna påverkas och det är alltid de breda massorna som måste betala priset.

Vi har i motionen avvisat teorin om att bensinskattehöjningen kommer att leda till en minskning av importerade bränslen. Jag tycker det är ett ganska genomskinligt försök att skylla över en dålig teori. Jag vill till herr Sundkvist, som talade om hur mycket drivmedel som skulle kunna sparas genom denna höjning, säga att med till visshet gränsande sannolikhet kommer inte en droppe bensin att sparas genom den här åtgärden. Det vore en illusion att tro att vare sig krigsmakten, jordbruket, de allmänna kommunikationerna eller den bilburna överklassen kommer att spara bensin, utan de som har det gott ställt kommer att använda sina privata vrålåk precis som tidigare. De tar 25-

*Höjning av bensin-
skatten, m. m.*

öreshöjningen med en klackspark; den rör dem inte i ryggen. Däremot kommer prishöjningen att ytterligare försämra ekonomin för de arbetande människor som av skilda skäl är beroende av bilen för att kunna klara sina jobb.

Man kan som Inga Lantz kritisera den dåliga utbyggnaden av kollektivtrafiken och hoppas på en ändring till det bättre, men eftersom det nuvarande tillståndet är ett faktum i nuläget slår en höjning av bensinpriset förödande hårt mot många människors ekonomi.

Bilen är, vill jag hävda, ingen lyxartikel. För oerhört många människor är den tvärtom en tvingande nödvändighet, såsom för skogsarbetare som behöver komma ut till sina jobb och för byggnadsarbetare som skall till sina arbetsplatser. De kan inte lita på några kollektiva kommunikationsmedel, eftersom det i allmänhet inte finns några sådana. Som i alla andra sammanhang drabbas Norrland och glesbygderna hårdast. Där avstånden är långa är bilen en absolut oundgänglig länk till befolkningscentra.

Nu är det ju så att man runt om i våra bygder har lagt ner affärer och dragit in busslinjer hänsynslöst och rigoröst. För att undvika den fullständiga isoleringen har människorna där då skaffat sig bilar – av nödtvång; de måste ha dem. Jag känner mängder av pensionärer som nu har bil men som vore hjälplösa och helt utlämnade utan bilen. De kommer att drabbas hårt av den föreslagna åtgärden. Att bensinpriset som herr Sundkvist påpekar ligger lägre än i flertalet andra länder i Europa torde ur deras synpunkt sett vara en synnerligen dålig tröst.

Vidare används bilen i stor utsträckning för rekreation och fritid, sägs det. Det är naturligtvis sant, men jag betraktar inte detta som något galet som nästan måste illegaliseras eller beskattas så att det blir omöjligt för vanligt folk att använda bilen i sådana sammanhang. För många människor är bilen den enda möjlighet de har att komma ut i naturen, till sommarstugan, till jakten, till fisket eller vad det kan vara. Många, både pensionärer och barnfamiljer, skulle aldrig kunna få en hygglig avkoppling utan den bil som de med svett och möda har sparat ihop³ till.

Det är möjligen här, herr Sundkvist, som man kan spara något. Man kan kanske medverka till att någon utstressad arbetare avstår från nödvändig rekreation eller att någon farmor ute i bygden får sitta ensam hemma utan att få besök av barn och barnbarn på grund av att de inte har råd att komma och hälsa på utan måste snåla och pengarna inte räcker till detta. Men där ligger också, herr Sundkvist, den enda marginella besparingseffekt som regeringens förslag kommer att få. Jag tycker att det i sammanhanget finns anledning att ställa frågan: Hur dyrt skall bilinnehavet få bli? I fjol höjdes bilskatten med närmare 80 %. En vanlig, normal personbil som tidigare kostade 375 kr., som min, kostar nu 671 kr. Försäkringarna har också blivit dyrare. Och nu förbereder sig alltså riksdagen för att lägga på ytterligare.

Herr talman! Det är för mig lika självklart som för många andra att vi måste satsa på att bygga ut den kollektiva trafiken, främst i storstäderna och när det gäller möjligheterna att komma ut på långa resor från en del av landet till en annan. Och här finns det oerhört mycket att göra för att spara bensin – men då

måste trafikplaneringen utgå från andra värderingar än nu. Den måste gynna den totala samhällsekonomin och människornas behov. Den måste styras genom att man bygger upp en attraktiv och billig kollektivtrafik över hela riket. Ett samlat grepp och åtgärder i den riktningen kan på sikt innebära energibesparingar och stora samhällsvinster. Men den åtgärd som nu föreslås har ingen annan effekt än att det blir ett ytterligare slag mot de grupper som har det nog besvärligt sedan tidigare.

Jag ber att få yrka bifall till motionen 1762.

MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Som det har påpekats av flera talare här i debatten är för vissa människor den egna bilen en absolut nödvändighet på grund av bostadsorten. Det gäller människor som bor långt ifrån dagligvaruaffärer och serviceinstitutioner och där allmänna kommunikationer saknas. Bilen är för de människorna ett nödvändigt hjälpmedel för att klara inköp för familjen liksom för att upprätthålla sociala kontakter och för att delta i kulturella och andra aktiviteter på fritiden.

För många av dessa människor och även för åtskilliga andra behövs bilen också för att man skall kunna nå arbetsplatsen. För de människor som jag nämnt här är alltså bilen en nödvändighetsartikel på ett helt annat sätt än för dem som bor nära affärer och annan service samt har tillgång till goda allmänna kommunikationer.

Med hänsyn till att det bör vara en strävan för samhället att skapa så likvärdiga förutsättningar som möjligt för boende på olika orter måste det anses vara en brist att samhället tar ut samma fordonsskatt och samma bensinskatt av bilägare i utpräglad glesbygd som av övriga bilägare. Det är dessa frågor som Jan-Ivan Nilsson och jag tagit upp i vår motion 1661, som behandlas i skatteutskottets betänkande om höjning av bensinskatten – motionen väcktes under allmänna motionstiden.

Med stigande bensinpriser, fordonsskatter och försäkringspremier blir skälen allt starkare för att försöka finna någon form av differentiering av beskattningen med hänsyn till hur nödvändigt bilinnehavet är på grund av vederbörandes bostadsort.

I vår motion har vi skisserat olika metoder för att genom en differentiering av bensinskatten eller fordonsskatten eller genom en restitution av viss del av bensinskatten nå en rättvisare beskattning av bilinnehavet med hänsyn till nämnda kriterier och därigenom sänka bilkostnaderna för dem som med nödvändighet måste göra långa resor.

Utskottet har ägnat vår motion synnerligen litet utrymme i betänkandet. Våra synpunkter och förslag avfärdas med att det av administrativa, kostnadsmässiga och skattemässiga skäl inte enligt utskottets mening synes vara möjligt att förverkliga våra intentioner. Därefter tillägger utskottet att stöd till befolkningen i glesbygder måste ges i andra former än genom skatterestitution, och utskottet avvisar alltså vårt krav på att frågan bör utredas.

Nuvarande bensinprissystem innebär egentligen att bilkostnaderna är

Onsdagen den
5 april 1978

*Höjning av bensin-
skatten, m. m.*

differentierade i motsatt riktning mot den som vi förordar i motionen. Orsaken till de nuvarande skillnaderna i bensinpris är ju att transportkostnaden läggs på bensinpriset, vilket därigenom sätts högre i inlandet och främst i norra Sverige. Ett första steg bör därför vara att genom differentiering av bensinskatten, genom transportstöd eller på annat sätt åstadkomma ett över hela landet enhetligt bensinpris. Vi får i detta fall hoppas att den utredning som tillsattes av regeringen i somras skall finna en lösning på dessa problem. Som handelsministern så riktigt framhåller i direktiven för denna utredning uppfattas det som orättvist att de konsumenterna i vårt land som på grund av strängare klimat och längre reseavstånd förbrukar mer eldningsolja och bensin än andra får betala ett högre pris.

Genom denna utredning kan vi dock endast uppnå ett system med lika priser i hela landet. Med vår motion har vi velat peka på lämpligheten och vikten av att finna något system som kompenserar de glesbygdsboendes höga bilkostnader. Vi har därvid pekat på möjligheten av att t. ex. fastställa en lägre bensinskatt i de delar av landet som anses uppfylla vissa kriterier för glesbygdsboende. I motionen har vi heller inte underlåtit att nämna att ett sådant system kan innebära kontrollsvårigheter m. m.

En annan metod skulle kunna vara att skapa ett system för individuell restitution av viss del av bensinskatten. Förslagsvis skulle de bilägare som bor på visst avstånd från dagligvaruhandeln m. m. och som saknar tillgång till allmänna kommunikationsmedel kunna få ansöka om restitution av en del av erlagd bensinskatt. Denna ansökan skulle lämpligen kunna inlämnas samtidigt som den allmänna självdeklarationen och behandlas av taxeringsnämnden. I glesbygdsområdena finns säkerligen i taxeringsnämnderna tillräcklig personkänedom för att bedöma ansökningarnas riktighet och skälighet.

Ytterligare en annan metod vore att fordonsskatten sattes lägre i glesbygdsområdena. Fordonsskatten är ju redan nu differentierad, om vi så vill uttrycka saken, nämligen genom att skatten står i relation till bilens tjänstevikt. Lägsta skatteklassen, 280 kr., gäller för fordon vars tjänstevikt är högst 900 kg, och därefter sker höjningar med 75 kr. per 100 kg. tjänstevikt.

Varför skulle inte fordonsskatten utan administrativt krångel även kunna variera på grund av ägarens bostadsort, liksom skatten nu varierar med hänsyn till bilens vikt?

Eftersom de flesta kommuner har kommundelar med skilda förhållanden borde mindre områden än kommunen väljas för viss nedsättning. Församlingen förefaller då vara det lämpligaste området för att behandlas enhetligt, även om förhållandena i en församling kan variera. Församlingen torde dock vara den minsta enhet som kan väljas för att man skall undvika byråkrati, anledning till överklaganden m. m. Automatiskt skulle bilägare, mantalskriven och boende inom viss församling, utan särskild ansökan debiteras den lägre fordonsskatt som är fastställd för hans församling på grund av de kriterier som kan fastställas.

Herr talman! Jag har här refererat några av de tankegångar som Jan-Ivan

Nilsson och jag framfört i vår motion. Liksom så många andra som önskar finna mer rättvisa system eller i övrigt vill reformera förhållandena har vi inte ett färdigt förslag utan idéer som vi anser borde prövas. Eftersom vi inte hade ett färdigt förslag hemställde vi att frågan skulle utredas. Syftet bör vara att man skall nå en differentiering av fordons- eller bensinskatten för personbilar med hänsyn till ägarens bostadsort, avstånd till samhällsservice, tillgång till allmänna kommunikationsmedel m. m. Vi anser att dessa frågor bör förutsättningslöst prövas, varvid målsättningen måste vara att konstruera ett system som uppfyller krav på skälig rättvisa mellan olika bilägare och enkelhet i administrationen samt anpassningsbarhet till det statsfinansiella utrymmet.

Särskilt det system med differentierad fordonsskatt som jag nämnde borde vara värt att utredas med hänsyn till dess enkelhet. Det är därför förvånande att utskottet ställt sig så kallsinnigt till våra synpunkter och förslag. Tage Sundkvist sade också att utskottet helt kallt hade avvisat förslaget. Eftersom ett enigt utskott inte anser det vara värt att pröva något system som ger de glesbygdsboende lägre beskattning för bilinnehavet än andra, yrkar jag inte bifall till motionen, men jag är övertygad om att med allt högre bensinpriser på grund av såväl högre skatt som ökade råoljepriser samt genom högre kostnader i övrigt för bilinnehavet kommer kravet på någon form av differentiering att växa sig allt starkare. Jag tror därför att det finns anledning att återkomma i denna fråga.

TAGE SUNDKVIST (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag beklagar om min partikamrat Martin Olsson kände sig illa berörd när jag sade att vi kallhamrat hade avstyrkt hans motion. Låt oss säga att vi också gör det med varm hand, så blir det utjämning.

Det förhållandet att vi har skrivit rätt kortfattat om den frågan behöver inte betyda att vi i utskottet sett nonchalant på den. Vi vet att det här är stora problem, och vi ifrågasätter inte Martin Olssons och Jan-Ivan Nilssons kunnighet i dessa frågor. Det är ändå så pass komplicerade frågor att det behövs en rätt rejäl utredning som grund. Det arbetet kan vi i ganska stor utsträckning få utfört i den utredning som jag har hänvisat till tidigare och som håller på att arbeta. Även om inte den utredningen tar sikte på en differentiering av skatten kan man ändå räkna med att vissa delar av dess resultat kan användas för att bygga en skattedifferentiering på.

De förslag som har framförts i motionen 661 har det gemensamt med de förslag som tidigare har framförts från utredningen att de blir administrativt krångliga och att det kostnadsmässigt och kontrollmässigt blir nästan omöjligt att genomföra dem. Det är därför utskottet har tagit den här ställningen. Men vi har alltså en viss förhoppning om att vi skall kunna åstadkomma resultat med denna utredning.

Låt mig sedan beträffande herr Lövenborgs framställning säga att det inte är närighet som har dikterat vår ändring av datum till den 27 april. Det är i stället av omtanke om de människor som annars skulle komma att sitta och köra tankbilar lördag, söndag och 1 maj för att förse bensinstationerna med

*Höjning av bensin-
skatten, m. m.*

bensin som vi från utskottet föreslagit en ändring av datum till den 27 april. De kronor som man kan tjäna på detta är inte så förfärligt många, även om det blir en del.

MARTIN OLSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Med anledning av vad Tage Sundkvist sade vill jag tacka för att avstyrbandet även kunde anses ha skett med varm hand. Jag citerade enbart vad Tage Sundkvist hade sagt. Jag hade faktiskt funnit att avstyrbandet var rätt kallsinnigt redan då jag läste betänkandet, som ju är det väsentliga.

Tage Sundkvist hänvisade till den utredning regeringen tillsatte den 30 juni i fjol, men den utredningen når bara ett av de steg vi har tagit upp i motionen, nämligen om utredningen kan arbeta fram ett förslag som skulle ge samma bensinpris över hela landet. Vi betonar i motionen att det är ett framsteg, men vi vill gå vidare och försöka finna metoder – som jag har framhållit – att differentiera skatten på annat sätt till förmån för glesbygdsboende. Utredningens syfte är däremot bara att få en likhet.

Tage Sundkvist upprepar att det system vi har föreslagit skulle vara administrativt krångligt. Tidigare framförde han motsvarande argument i sitt anförande, och något om detta står i utskottsbetänkandet. Jag vill då erinra om, som jag framhöll och som det står i motionen, att en differentiering av fordonsskatten med hänsyn till bostadsort, liksom man har med hänsyn till bilens tjänstevikt, inte skall behöva bli administrativt krånglig och knappast kunna missbrukas. Ett sådant system skulle inte heller behöva leda till krångel i form av möjligheter till överklagande eller på annat sätt.

Som jag framhöll i mitt tidigare anförande har vi inte något färdigt förslag, utan vi har skissat olika tankegångar som vi tycker skulle vara värda att utredas. Men utskottets talesman sade nu att vi skulle invänta den utredning som tillsattes i somras, vilken väntas framlägga förslag i höst. Vi får väl då vänta på den och hoppas att den lägger fram förslag som innebär ett steg på vägen. Som jag sade i mitt inlägg tidigare kommer vi säkerligen att återkomma i den här frågan. Jag tror att det är möjligt att lösa problemet och att utvecklingen talar för att det bör lösas.

GUNNAR OSKARSON (m):

Herr talman! Några ord om motionen 966, där jag och mina medmotionärer tar upp frågan om individuell restitution av bensinskatt till kustfiskare.

Utskottet avstyrker i likhet med föregående år motionen och hänvisar till att det skulle erbjuda stora kontrollproblem och att det skulle vara förenat med betydande svårigheter att fastställa fiskarens yrkesmässiga bensinförbrukning.

Jag har svårt att förstå varför det skulle vara förenat med så mycket större svårigheter att kontrollera kustfiskarna än vad det är att kontrollera skogsarbetare och lantbrukare, som erhåller individuell restitution.

Det är nämligen så, att vart tredje år genomförs en fiskeriinventering i vårt land av statistiska centralbyrån. Vid denna inventering förtecknas alla

personer som bedriver yrkes- eller binäringsfiske. Därvid indelas dessa fiskare i tre grupper, nämligen endayrkesfiskare, huvudyrkesfiskare och biyrkesfiskare. Dessa får i samband med inventeringen ange innehavet av båtar, motorns eller motorernas hästkraftsantal, slag av drivmedel som används och om det är inombords- eller utombordsmotor. Det är alltså en mycket omfattande dokumentation som finns angående innehavet av båtar och motorer. Till detta kommer uppgift om redskapsinnehav. Vart tredje år lämnar därutöver resp. fiskare till lantbruksnämnden uppgift angående förbrukning av bensin i fisket under året dessförinnan.

Mot bakgrund av alla dessa uppgifter har jag svårt att godta utskottets påstående att kontrollen skulle medföra så stora svårigheter. Jag kan inte betrakta det som annat än en undanflykt från utskottets sida; det är inte ett sakligt motiv för avslag.

Skogsarbetaren och lantbrukaren lämnar i samband med sin självdeklaration ansökan om kompensation för erlagd bensinskatt som sammanhänger med yrkesutövningen. Att behandla ansökningar från kustfiskare torde inte vara svårare än att behandla ansökningar från skogsarbetare och lantbrukare.

Utskottets talesman, Tage Sundkvist, säger att utskottet varit enigt om att säga nej till en utvidgning av restitutionen av bensinskatt till nya områden. Men här är det inte fråga om någon utvidgning av området för restitution. Restitution utgår redan till fisket men kollektivt. Vad vi hemställer är att kustfiskarna skall få individuell restitution för den bensin som de använder i sin yrkesutövning. Den kollektiva restitutionen kommer inte kustfiskarna till del i någon utsträckning. Alltså är det ett rättvisekrav i förhållande till motsvarande yrkesutövare inom skogs- och jordbruk att kustfiskarna får individuell restitution, som vi begärt.

Eftersom utskottet är enigt är det inte meningsfullt att yrka bifall till vår motion. Jag har ändå velat framföra dessa synpunkter i anslutning till behandlingen av motionen. Om det inte blir någon ändring av dessa förhållanden har vi anledning att återkomma.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Tage Sundkvist är på något sätt en trivsam figur. Han redogjorde för varför utskottet har avstyrkt Martin Olssons motion – som jag inom parentes sagt tycker är en rätt hygglig motion. För att lägga plåster på såren sade han då att "vi har avstyrkt den med varm hand". Tage Sundkvist framstår på något sätt som Runebergs general som kysste och slog ihjäl med samma varma själ.

Jag tror verkligen inte att det är omtanke om bensinchaufförerna som ligger i botten när det gäller tidpunkten för höjningen av bensinskatten – det är nog en efterhandskonstruktion. Är de över huvud taget tillfrågade? Jag tror att de i så fall skulle ha sagt nej till den ändrade tidpunkten.

Gunnar Oskarson berörde i korthet detta med kompensation. Jag är medveten om att det kan göras avdrag för arbetsresor, men alla vet ju att de avdragen är otillräckliga. Jag tänker emellertid närmast på alla dem som inte

*Höjning av bensin-
skatten, m. m.*

kan få någon kompensation. Det är en sanning som inte går att dölja att bensinskatteshöjningen drabbar utan förskoning dem som oundgängligen behöver bilen för att bryta isoleringen, den drabbar barnfamiljerna som behöver bilen för en fullständigt nödvändig rekreation och för andra ändamål och den drabbar alla som måste ha bil för att kompensera den otillräckliga kollektiva trafikförsörjningen – människorna i glesbygderna i Norrlands-länen men naturligtvis också i andra delar av landet. Vilken brännvinsadvokatyr man än använder kommer man inte ifrån att detta är en åtgärd som ytterligare drabbar de människor som redan är hårt ekonomiskt pressade, de som inte har de avdragsmöjligheter som samhällets rika knösar har, de som inte har firmabilar till sitt förfogande, de som på alla sätt får sin standard undergrävd. Detta är ytterligare en åtgärd i den riktningen. Den drabbar inte bara den som av skilda skäl är tvungen att inneha bil – den slår alltid på ett eller annat sätt igenom i prisledet. Den är därför en antisocial åtgärd som framför allt drabbar de breda massorna. Inga tillkrånglade argument kan dölja detta faktum.

TAGE SUNDKVIST (c):

Herr talman! Jag hade inte tänkt delta ytterligare i denna debatt, men låt mig säga till Alf Lövenborg att jag inte kan garantera att chaufförerna var tillfrågade om tidpunkten för ikraftträdandet. Däremot vet jag att det var chaufförernas arbetsgivare som i skrivelse till skatteutskottet krävde att man skulle sätta ett annat datum än den 1 maj, därför att man inte ville ligga ute på landsvägarna med tankbilarna under lördag, söndag och måndag – dels för att trafiken i så fall hindrades, dels för att chaufförerna skulle slippa arbeta under de tiderna.

Det är klart att höjningen drabbar alla. En skattehöjning som man kan konstatera drabbar alla är naturligtvis i och för sig inte en så tokig skattehöjning.

Jag har under denna debatt erkänt att glesbygdsborna drabbas hårdast, men låt mig också påminna om att jag flera gånger har påpekat att vi hoppas att den utredning som just nu arbetar kan ge ett sådant resultat att dessa negativa verkningar kan elimineras.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! På min fråga om chaufförerna är tillfrågade beträffande tidpunkten för ikraftträdandet säger Tage Sundkvist att chaufförerna troligen inte är tillfrågade men att chaufförernas arbetsgivare är det. Det är en ganska väsentlig skillnad.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1 och 3.3

FÖRSTE VICE TALMANNEN: Propositioner ställs först särskilt beträffande de frågor som behandlas i den till detta betänkande fogade reservationen och de motionsyrkanden vartill yrkats bifall under överläggningen.

Därefter företas utskottets hemställan i övrigt till avgörande i ett sammanhang.

Nr 110

Onsdagen den
5 april 1978

De i motionerna nr 1762 och 1764 framställda yrkandena om avslag på propositionens förslag rörande vägtrafikbeskattningen

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels nämnda motionsyrkanden, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Inga Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Höjning av bensinskatten, m. m.

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 39 mom. 1 och 3.3 såvitt avser de i motionerna nr 1762 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg samt nr 1764 av Lars Werner m. fl. framställda yrkandena om avslag på propositionens förslag rörande vägtrafikbeskattningen röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionsyrkandena.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 299
Nej - 11
Avstår - 1

De i yrkandena 3 och 4 i motionen nr 1764 behandlade frågorna

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels nämnda motionsyrkanden, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Inga Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 39 mom. 1 och 3.3 såvitt avser de i yrkandena 3 och 4 i motionen nr 1764 av Lars Werner m. fl. behandlade frågorna röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionsyrkandena.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 301
Nej - 11

Nr 110

Onsdagen den
5 april 1978

Höjning av skogs- vårdsavgiften

Den i reservationen behandlade frågan

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Erik Wärnberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Valter Kristenson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 39 mom. 1 och 3.3 såvitt avser den i reservationen av Erik Wärnberg m. fl. behandlade frågan röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Erik Wärnberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Valter Kristenson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 163
Nej - 143
Avstår - 8

Utskottets hemställan i övrigt

Bifölls.

Mom. 2-3.2, 4 och 5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 3 Föredrogs

Skatteutskottets betänkande

1977/78:40 med anledning av propositionen 1977/78:100 bilaga 14 i vad avser vissa anslag för budgetåret 1978/79 inom handelsdepartementets verksamhetsområde jämte motion

Kammaren biföll vad utskottet i detta betänkande hemställt.

§ 4 Höjning av skogsvårdsavgiften

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1977/78:41 med anledning av motion om höjning av skogsvårdsavgiften.

I detta betänkande behandlades motionen 1977/78:967 av Olof Palme m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen i enlighet med förslaget i motionen 1977/78:654 skulle anta av motionärerna framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1946:324) om skogsvårdsavgift, innebärande att skogsvårdsavgiften

skulle höjas från 0,9 promille av åsatt skogsbruksvärde till 6 promille fr. o. m. den 1 juli 1978.

Nr 110

Onsdagen den
5 april 1978

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:967.

Reservation hade avgivits av Erik Wärnberg, Valter Kristenson, Tage Johansson, Olle Westberg i Hofors, Hagar Normark, Curt Boström och Bo Forslund (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:967 skulle anta av reservanterna framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1946:324) om skogsvårdsavgift.

Höjning av skogsvårdsavgiften

HAGAR NORMARK (s):

Herr talman! Skatteutskottets betänkande 1977/78:41, som vi nu skall besluta om, behandlar socialdemokratiska motioner angående höjning av skogsvårdsavgiften. Den utgör, som också framgår av utskottets skrivning, f. n. 0,9 ‰ av taxeringsvärdet som hänförs till skogsbruksvärdet. Den senaste fastighetstaxeringen var 1975 och nästa kommer 1981, vilket innebär att intäkterna från skogsvårdsavgiften ligger stilla under sex år om inte riksdagen beslutar om en ändring.

Skogen har gett god avkastning och avsevärda inkomster, och det har skett stora uttag från skogen. Ja, vi kan med fog använda beteckningen skövling i vissa fall. Därför är det rimligt att skogsägarna själva i större utsträckning medverkar till finansieringen av skogsbefrämjande åtgärder.

Det som i dag satsas på god skogsvård är ett sparande för framtiden och får därför ses på lång sikt. Genom att skogsvårdsavgiften beräknas på taxeringsvärdet är det enligt min mening riktigt att föra ett resonemang kring förväntningsvärdena i fastigheterna. Genom att göra en jämförelse mellan taxeringsvärdena och försäljningsvärdena går det att få en viss vägledning om hur mycket fastighetsägarna egentligen uppskattar sin egendom. Av lantbruksnämndens statistik över fastighetsköp fram till 1976 framgår att köpeskillingen i förhållande till taxeringsvärdena för de sammanlagda köpen i hela landet under 1973 motsvarade dubbla taxeringsvärdena och under åren 1974 och 1975 tredubbla taxeringsvärdena. I ett län var köpeskillingen under 1975 nära fyra gånger taxeringsvärdena, och då hade de nya taxeringsvärdena 1975 kommit in i bilden. Detta är genomsnittstal. I de enskilda fallen kan priserna på öppna marknaden ibland bli 10–15 gånger taxeringsvärdet.

Det har i debatten ofta framförts hur värdestegringarna gjort det svårt för seriösa brukare att förvärva fastigheter.

Det har också omvittnats att just lantbruksnämndernas förvärvspriser inte är särskilt höga. I många fall har de flesta lantbruksnämnderna avstått från att lösa in fastigheter, därför att den begärda summan varit för hög mot bakgrunden av de egna värderingar nämnderna gjort. De har inte kunnat anta det begärda priset och förhandling med säljarna har inte gett resultat. Säljarna har givetvis räknat med att på öppna marknaden få ut långt mera än vad lantbruksnämnden ansett sig kunna betala. Spekulanterna i sin tur har ansett

161

Onsdagen den
5 april 1978

*Höjning av skogs-
vårdsavgiften*

det som en god och säker kapitalplacering att köpa skogsfastigheter.

De seriösa skogsbrukarna är väl medvetna om vad en god skogsvård betyder för framtiden, för kommande generationer och för landet. Därtill behövs det pengar. Förslaget i motionen 1977/78:967 om en höjning av skogsvårdsavgiften från 0,9 till 6 ‰ skulle ge avsevärda miljoner för att förstärka skogsvården. Skogsvårdsavgiften är en skatt som inte brukar omnämnas som särskilt betungande. På ett taxerat skogsbruksvärde å 100 000 kr. är avgiften i dag 90 kr. Förslaget i vår motion om en höjning till 6 ‰ skulle medföra en avgift på 600 kr. som dessutom är avdragsgill i deklarationen. I debatten förra onsdagen påmindes från borgerligt håll bara om verkningarna av den föreslagna höjningen, och inte ett ord sades om avdragsmöjligheterna, som annars brukar vara återkommande krav i skatte-debatten från det hållet.

Det framfördes också att en höjning av skogsvårdsavgiften skulle inflyta först vid fyllnadsinbetalningarna i april 1979. Att med hänvisning till den fördröjda effekten avstå från en höjning i år innebär att ingen förändring kan göras i framtiden heller. Det befarades också medföra kvarstående skatt därför att berörda företagare har B-skatt.

Herr talman! Det är angeläget att alla skattebetalare ges möjlighet att undvika kvarskatt genom att de i god tid får reda på skattesatser och avgifter. Genom att fastighetstaxeringarna har uppskjutits till 1981 blir de avgifter vi föreslår beräknade på nu kända värden och kan därmed enkelt tas med när skatten skall räknas ut till ledning för fyllnadsinbetalningarna.

Utskottet motiverar avslag på motionen med att hänvisa till skogsadministrativa utredningen, som har att överväga frågan om finansieringen av skogsvårdsstyrelsens verksamhet.

Utskottet hade i stort sett samma motivering för avslag i fjol, då vi föreslog en höjning av skogsvårdsavgiften till 2 ‰. Mot bakgrunden av dagens ekonomiska läge hade det varit välbetänkt att göra en höjning redan då, så att pengarna hade varit tillgängliga nu för de brukare som verkligen vill åstadkomma en god skogsvård.

Jag yrkar bifall till den reservation som fogats till utskottsbetänkandet 1977/78:41.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

JOHAN OLSSON (c):

Herr talman! Skogsvårdsavgiftens uppgift har bestämts i ett riksdagsbeslut för rätt många år sedan. 1966 var det väl som man beslöt att skogsvårdsavgift skulle tas ut för att finansiera en del av den serviceverksamhet som skogsvårdsstyrelserna ger. Man skulle ha en taxesättning som motsvarade självkostnaderna för skogsvårdsstyrelsernas service till skogsägarna, men taxorna skulle kunna nedsättas i samma grad som skogsvårdsavgifter inflöt. Efter den senaste höjningen av taxeringsvärdena har man fått in mer medel än man beräknade för nedsättning av taxorna, och det överskottet har efter

regeringens särskilda beslut använts till skogsvårdande åtgärder genom skogsvårdsstyrelsernas försorg.

Socialdemokraterna föreslår i år en kraftig höjning, från 0,9 till 6 promille. Det innebär en höjning med 560 %. I fjol var man betydligt försiktigare och föreslog en höjning upp till 2 promille.

Det finns ingen rimlig anledning att nu besluta om en ändring i det här avseendet. Som framhålls i utskottets betänkande är dessa frågor under utredning och förslag väntas inom kort. Skogsadministrativa utredningen, som sysslar med skogsvårdsstyrelsernas verksamhet, beräknas komma med sitt betänkande under innevarande år.

Den kraftiga förändring som föreslås i motionen innebär dels en totalt förändrad grund för finansieringen av skogsvårdsstyrelsernas verksamhet, dels att man för in i bilden att skogsvårdsavgifterna skall finansiera skogsproduktiva åtgärder, vägar osv. Då kommer man in på det arbete som bedrivs av 1973 års skogsutredning. Den utredningens betänkande är f. n. ute på remiss.

Det finns alltså inte nu anledning att genomföra ändringar, när man vet att det kommer en regeringsproposition i anledning av de här utredningarna i varje fall i början av 1979. Det är en princip som riksdagen har följt tidigare att man inte fattar beslut i frågor som är under utredning. Den principen har den förra, socialdemokratiska regeringen också tillämpat.

Hagar Normark har tagit upp några synpunkter som jag kanske något skall beröra – egentligen räcker det ju med den argumentering jag har anfört här, nämligen att frågan är under utredning, att ett utredningsförslag är ute på remiss och att det kommer en regeringsproposition inom relativt kort tid.

Hagar Normark nämnde att det har tagits ut väldigt stora inkomster inom skogsbruket och att skog har skövats. Jag tycker att det är att ta i när man använder sådana uttryck. Ibland säger man att det avverkas alldeles för litet och att skogsbruket inte har sett till att ge skogsindustrin tillräckligt med råvara. Och det är kanske lite vanskligt att anföra de stora skogsinkomsterna under senare år som ett argument i det här fallet, eftersom tiderna har förändrats i avsevärd grad. Vi får snart propositioner på kammarens bord som visar vilken besvärlig ekonomisk situation skogsindustrin står inför. Man vet också hur litet rotnetto som nu återstår i fråga om de vanligaste skogsbruksåtgärderna, som gallring och sådana saker.

Hagar Normark åberopade vidare vad som sagts i den jordbrukspolitiska debatten. Motionärernas förslag är ganska märkligt, eftersom jordbruksutskottet har redovisat i sitt betänkande nr 12 att man inte kan täcka en väldig massa kostnader, uppgående till ungefär 100 milj. kr., med en avgift som skulle börja tillämpas den 1 juli i år. Verkligheten är ju den att den allra tidigaste tidpunkt då det kan komma in några pengar är – som Hagar Normark sade – vid fyllnadsinbetalningen i april 1979. Och erfarenheten säger att det är en mycket begränsad del av de skatteutgifter man har under året som kommer in då. Merparten skulle kanske komma in först efter budgetårets utgång, i början på 1980.

Men detta är mera anmärkningar i marginalen. Huvudskälet för att man

inte vill gå in på en diskussion om vilka avgifter som skall tillämpas för skogsbruket är att de utredningar som arbetat med dessa frågor nu är färdiga eller inför sitt fullbordande och betänkanden är ute på remiss samt att regeringsförslag kommer att läggas fram inom kortare tid än ett år.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

HAGAR NORMARK (s):

Herr talman! Nej, Johan Olsson, jag tar inte tillbaka påståendet att skogen i vissa fall har utsatts för skövling på grund av de stora värden som kan tas ut där. Vilka inkomster det kan röra sig om kan jag belysa med några uppgifter ur Skogsstatistisk Årsbok 1976, där det står:

	Kronor per avverkad skogskubikmeter
Intäkt vid försäljning av virke	111
Totala kostnader för avverkning och körning (inkl. även ev. arbets- ersättning till ägaren)	50
Rotnetto	61
Kostnader för investeringar och underhåll i skogsbruket (inkl. återväxtåtgärder)	10
Kvarstår: Behållning för ägaren	51

Som jag sade i mitt tidigare inlägg får den som verkligen vill sköta sin skog igen sina utgifter flerdubbelt genom att han på lång sikt får en bättre avkastning av skogen. I skogsvården arbetar man ju för kommande generationer, inte för att ta ut stora vinster i dag eller i morgon.

Sedan var det intressant att Johan Olsson upprepade argumentet att man här vill öka uttaget med 560 %. Då vill jag kvittera det med att säga att samtidigt ökar ju en avdragsmöjlighet med 560 %. Det är väl inga dåliga grejor, Johan Olsson!

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

JOHAN OLSSON (c):

Herr talman! Låt mig först säga att jag givetvis delar Hagar Normarks uppfattning att en god skogsvård är produktiv. Jag hade anledning att tidigare i eftermiddag framhålla betydelsen av en god skogsvård, och jag sade då att jag önskade att man i större utsträckning skulle satsa arbetslöshetsmedel just på skogsvårdande åtgärder. Det är en produktiv insats. Det är vi helt ense om.

Men det är inte den saken det gäller i dag. Här har vi nu utredningsförslag om skogsproduktionen och skogsvården över lag, och vi skall ange vilken nivå vi vill ha på skogsbruket i fortsättningen och hur mycket vi vill ta ut av skogsbruket. Och där kommer vi kanske att bli överens om kraftigt ökade insatser för att nå det mål vi uppställer. Det är en sak. Det finns således ingen

anledning att i dag förekomma de beslut som vi senare skall fatta, troligen om knappt ett år.

Sedan nämnde Hagar Normark avdragsmöjligheterna. Här är det fråga om en skogsvårdsavgift som är avdragsgill i skogsbruket, och det är ju ett märkligt förhållande att man i socialdemokraternas budgetresonemang tar in 100 milj. kr. i budgetförstärkning, när man ändå vet att dessa avgifter drar undan skatteunderlag för kommunerna med i runt tal en tredjedel av detta belopp och för statsmakterna med likaledes ungefär en tredjedel. Då återstår det ju bara en tredjedel i netto. Det blir, som Hagar Normark här säger, en minskad skatteinkomst för statskassan.

Man skulle kunna fråga sig varför socialdemokraterna inte tidigare, under sin långa regeringstid, tog upp något sådant förslag till kraftigt ökade avgifter. Dessa avgifter har legat oförändrade sedan 1966.

Vi kommer inom ganska kort tid att få en ingående och som jag hoppas positiv diskussion om dessa skogsvårdsåtgärder, och därför vidhåller jag mitt yrkande att för dagen avslå förslaget om kraftigt höjda skogsvårdsavgifter.

HAGAR NORMARK (s):

Herr talman! Ja, det är märkligt att Johan Olsson tycker att det är beklagligt att socialdemokraterna inte under sin regeringstid höjde skatterna ytterligare för skogsägarna. Han har ju nu möjlighet att medverka till att skaffa fram intäkter, som kan utnyttjas för främjande av en god skogsvård.

När det gäller kommunernas skatteförluster har inte minst de uppskjutna fastighetstaxeringarna medfört minskade förväntade intäkter för kommunerna.

JOHAN OLSSON (c):

Herr talman! Också uppgiften om förväntningsvärden är litet grand vilseledande. Jag tror att det i det sammanhanget inte enbart är skogsvårdsavgiften som spelar en roll för de höga priserna på jordbruksfastigheter. En viktig bidragande faktor till spekulationsköpen är också den inflation som vi haft i många år och som medfört behov av kapitalplaceringar i värden som inte urholkas så lätt av inflationen.

Utskottets hemställan bifölls med 163 röster mot 151 för reservationen av Erik Wärnberg m. fl.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Erik Wärnberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Hagar Normark begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 110

Onsdagen den
5 april 1978

Höjning av skogsvårdsavgiften

Nr 110

Onsdagen den
5 april 1978

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 41 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Erik Wörnberg m. fl.

Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hagar Normark begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 163

Nej – 151

§ 5 Föredrogs

Skatteutskottets betänkanden

1977/78:42 med anledning av motion om inkomstbeskattningen vid avverkning av skog

1977/78:43 med anledning av motion om ändrade grunder för taxering av jordbruksfastighet

1977/78:44 med anledning av motioner om avdraget för väsentligen nedsatt skatteförmåga.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 6 Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande 1977/78:17 med anledning av propositionen 1977/78:100 såvitt gäller anslag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m. jämte motioner.

TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för punkterna 1 och 2. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande båda punkterna i betänkandet.

I det följande redovisas endast den punkt, vid vilken under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 1

Regeringen hade i propositionen 1977/78:100 bilaga 12 (utbildningsdepartementet) under punkten C 31 (s. 321–330) föreslagit riksdagen att

1. medge att förhandsbesked om statsbidrag till byggnadsärenden för skolväsendet fick lämnas i enlighet med vad som förordats i propositionen,

2. till Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m. för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 251 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1977/78:739 av Stig Alemyr m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen hemställde hos regeringen att en snabb översyn gjordes av systemet för statsbidrag, lån och centrala anvisningar för kommunernas skolbyggnad,

1977/78:751 av Olof Palme m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen till Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m. för budgetåret 1978/79 anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 21 500 000 kr. förhöjt förslagsanslag av 272 500 000 kr.,

1977/78:761 av Lena Öhrsvik (s), vari yrkats att riksdagen hos regeringen begärde särskilda statsbidragsregler för gymnasieskolor som betjänade ett större område än den egna regionen,

1977/78:1148 av Lennart Andersson (s) och Hans Jönsson (s) samt

1977/78:1156 av Åke Gillström m. fl. (s) såvitt gällde yrkandet att riksdagen beslutade hos regeringen begära sådana statsbidragsregler att kvarblivande diskriminering av vuxenutbildningen i förhållande till ungdomsskolan eliminerades i enlighet med vad i motionen anförts (yrkandet 1).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande översyn av regelsystemet för finansieringen av skolbyggandet med bifall till motionen 1977/78:739 samt med anledning av motionen 1977/78:761 och motionen 1977/78:1156 yrkandet 1 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anförde.

2. att riksdagen beträffande lokaler för hemspråksundervisning skulle avslå motionen 1977/78:1148,

3. att riksdagen medgav att förhandsbesked om statsbidrag till byggnadsärenden för skolväsendet fick lämnas enligt vad som förordats i propositionen 1977/78:100,

4. att riksdagen beträffande investeringsram för budgetåret 1978/79 med bifall till propositionen 1977/78:100 och med avslag på motionen 1977/78:751 i denna del godkände vad som förordats i propositionen 1977/78:100,

5. att riksdagen beträffande medelsanvisningen för budgetåret 1978/79 med anledning av propositionen 1977/78:100 och med avslag på motionen 1977/78:751 i denna del till Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m. för budgetåret 1978/79 anvisade ett förslagsanslag av 260 500 000 kr.

Reservation hade avgivits av Stig Alemyr, Hans Jönsson, Bengt Wiklund, Lars Gustafsson, Lena Hjelm-Wallén, Roland Sundgren och Margit Sandéhn (samtliga s) som ansett att utskottet under 4 och 5 bort hemställa

4. att riksdagen beträffande investeringsram för budgetåret 1978/79 med anledning av propositionen 1977/78:100 och med bifall till motionen 1977/78:751 i denna del godkände vad reservanterna förordat,

5. att riksdagen beträffande medelsanvisningen för budgetåret 1978/79 med anledning av propositionen 1977/78:100 och motionen 1977/78:751 i denna del till Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m. för

Onsdagen den
5 april 1978

*Bidrag till bygg-
nadsarbeten inom
skolväsendet*

HELGE HAGBERG (s):

Herr talman! Flera av den socialdemokratiska oppositionens tunga partimotioner finns inom utbildningsutskottets verksamhetsområde. Så är t. ex. förhållandet med motionen om ökad satsning på forskning, speciellt teknisk och naturvetenskaplig forskning, utveckling och utbildning. Så är också förhållandet med motionen som tar upp statsbidragen till studieförbunden. Ett tredje område som dessa motioner tar upp är statsbidragen till byggnadsarbeten inom skolområdet.

En filosofi i det avseendet är att byggande över huvud taget behövs bl. a. av konjunkturskäl. Får man i gång ett högre byggande inom näringslivet, på bostadsområdet och när det gäller offentliga institutioner, så medför det i sig en ny efterfrågan. Efterfrågan skapar behov av att producera mer, och det ger alltså flera jobb. Men det finns också andra viktiga argument när det gäller efterfrågesidan.

Det vi socialdemokrater framhåller i motionen om en ökad investeringsram för byggande av skolor är det stora lokalbehovet. Lokalsituationen både inom grundskolan och inom gymnasieskolan är på många håll i landet allvarlig. Länskolnämndernas redovisning anger samlat för hela landet ett totalt investeringsbehov av nära 7,5 miljarder kronor enligt kostnadsläget för drygt ett år sedan. SÖ framställer saken på ett annat sätt och säger att byggnadsbehovet för budgetåret 1977/78 resp. 1978/79 motsvarar ett investeringsbehov av 2,5 miljarder kronor enligt nuvarande penningvärde.

SÖ anger vidare tre skäl för en kraftig ökning av anslagen till skolbyggnad: 1. en kraftig inflation, 2. befolkningsomflyttningarna och 3. den starka ökningen av kullarna i åldrarna 13–16 år. För budgetåret 1978/79 skulle enligt SÖ minimiramen behöva vara 1 020 000 000 kr. Då skulle det reala värde som gällde t. ex. budgetåret 1961/62 kunna hållas.

En kraftig inflation minskar alltså värdet av statsbidragen till skolbyggnad. Därtill kommer en skärpning av kraven på energibesparande åtgärder. Vidare har mervärdesskatten höjt byggnadskostnaderna.

Befolkningsomflyttningarna kräver ett omfattande byggande. Den stagnerande befolkningstillväxten i storstadsområdena innebär inte att behovet av nya skolor minskar. Kraftiga lokala inomregionala omflyttningar har ägt rum under 1970-talet, och stora inomkommunala befolkningsomflyttningar har också förekommit. På senare år har den ensidiga satsningen på småhusbyggande ytterligare förstärkt behovet av en ökning av skolbyggnad.

Den tredje faktorn som talar för en kraftig ökning av skolbyggnad är den starka ökningen av ungdomsgrupperna mellan 13 och 16 år. Under den senare delen av 1970-talet växer dessa åldersgrupper med omkring 50 000 personer. Dessutom hoppas vi att äldre personer i ökande utsträckning kommer att söka sig till grundskolans utbildning. Detta gör att behovet av skollokaler blir större. Senare kommer dessa ungdomsgrupper till gymnasieskolan och kräver då lokaler och utbildningsplatser där.

Nu föreslår sålunda regeringen att investeringsramen inte skall uppgå till

mer än 720 milj. kr., dvs. ett 300 milj. kr. lägre belopp än det SÖ-föreslaget. I förhållande till innevarande budgetår innebär detta en minskning, om man tar hänsyn till de arbetsmarknadsmedel som förra året anslogs utanför ramen.

I socialdemokraternas motion krävs en ytterligare satsning på 130 milj. kr. Utskottsmajoriteten har emellertid accepterat den av regeringen föreslagna investeringsramen, dvs. 720 milj. kr. I reservationen framför vi socialdemokrater vårt motionskrav på en ökning av ramen till 850 milj. kr. Detta är alltså positionerna. Jag yrkar bifall till den reservation som jag fogat till utbildningsutskottets betänkande.

Socialdemokraternas utskottsgrupp har i en annan motion föreslagit att riksdagen hos regeringen hemställer om att en snar översyn görs av systemet för statsbidrag, lån och centrala anvisningar för kommunernas skolbyggande. Principerna för handläggningen har tidigare varit uppe till diskussion i riksdagen, och 1973 fattades efter förslag från den dåvarande regeringen beslut om en förenkling av handläggningen. Redan 1970 förelåg en promemoria från utbildningsdepartementet där bl. a. statsbidragsprinciperna togs upp. Kommunalekonomiska utredningen har också i sitt betänkande pekat på metoder som säkerställer lånemöjligheterna och statsbidragskonstruktionen. Från utredningen om skolan, staten och kommunerna, SSK, väntas inga initiativ. Utskottet föreslår därför att riksdagen bifaller den socialdemokratiska motionens yrkande och ger regeringen till känna, att regelsystemet för finansieringen av skolbyggandet bör ses över och att de förslag som översynen kan ge anledning till utan dröjsmål föreläggas riksdagen för beslut, i den mån så är erforderligt för deras genomförande.

Vi knyter förhoppningar till denna översyn; vi hoppas den skall betyda att kommunernas nu omöjliga planeringssituation skall bli bättre i framtiden, att snabbare beslut skall komma och att onödigt krångel skall undanröjas. Vi är tillfreds med att hela utskottet ställt sig bakom den socialdemokratiska motionen, och i detta avseende yrkar jag givetvis bifall till utskottets förslag.

CLAES ELMSTEDT (c):

Herr talman! Jag delar helt Helge Hagbergs förhoppningar om att den översyn av statsbidragsregler osv. som utskottet föreslår skall medföra mindre krångel och en snabbare beslutsprocess. Vi har under åtskilliga år fått vara med om att man ute i kommunerna har tyckt att beslutsprocessen är onödigt omfattande, och jag hoppas att vi skall komma till rätta med det problemet i och med att utskottet nu har föreslagit att den översyn som man länge har velat ha kommer till utförande.

Finns det ekonomiskt utrymme, så är det naturligtvis ingen som bestrider behovet av den utbyggnadstakt på skolområdet som både skolöverstyrelsen och många andra redovisar som önskvärd. Det är helt enkelt av statsfinansiella skäl som utskottets majoritet inte har kunnat gå så långt som de socialdemokratiska motionärerna här vill. Några andra skäl finns inte. Det råder inga meningsskiljaktigheter på något sätt i saken. Här är det fråga

Nr 110

Onsdagen den
5 april 1978

*Bidrag till bygg-
nadsarbeten inom
skolväsendet*

Onsdagen den
5 april 1978

*Bidrag till bygg-
nadsarbeten inom
skolväsendet*

om en prioritering bland många andra viktiga områden, och utskottets majoritet har stannat för budgetpropositionens förslag, nämligen en ram på 720 milj. kr.

Jag vill dock erinra om att regeringen under innevarande budgetår vid olika tillfällen, utöver de ramar som riksdagen tog för ett år sedan på det här området, har beviljat medel via arbetsmarknadspolitiska insatser på bortemot 240 milj. kr. Även om man självfallet bör och kan hoppas på en bättre, mera normal konjunkturutveckling framöver, finns den möjligheten fortfarande, vilket utskottet också anger, att man av arbetsmarknadspolitiska skäl kan tillföra ytterligare medel under budgetår som kommer, om det visar sig bli nödvändigt.

Jag vill kraftigt understryka att det, som sagt, inte finns några andra motiv för utskottet att hålla sig till den ram som budgetpropositionen anger än statsfinansiella.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

M o m. 1 – 3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m. 4 o c h 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Stig Alemyr m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Helge Hagberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 punkten 1 mom. 4 och 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Stig Alemyr m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Helge Hagberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 162

Nej – 152

Punkten 2

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7 Anslag till länsstyrelserna

Föredrogs civilutskottets betänkande 1977/78:16 med anledning av propositionen 1977/78:100 i vad avser anslag till kommundepartementet m. m. jämte motioner.

TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast den punkt, vid vilken under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten Länsstyrelserna m. m.

Regeringen hade i propositionen 1977/78:100 bilaga 18 (kommundepartementet) under punkterna B 1 och B 2 (s. 11-74) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1978/79 anvisa

1. till Länsstyrelserna ett förslagsanslag av 1 261 391 000 kr.,
2. till Lokala skattemyndigheterna ett förslagsanslag av 382 275 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1977/78:1364 av Karin Flodström m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde en utbyggnadsplan av länsstyrelsernas ekonomiska och personella resurser inom naturvårdsenheten i syfte att klara länsmyndighetens i lag stipulerade åligganden.

1977/78:1377 av Olof Palme m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen under femtonde huvudtitelns anslag till Länsstyrelserna för budgetåret 1978/79 anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 3 000 000 kr. höjt förslagsanslag av 1 264 391 000 kr.,

1977/78:1383 av Evert Svensson m. fl. (s), vari hemställts

1. att riksdagen uttalade att naturvårdsenheten vid länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län borde förstärkas med fyra handläggartjänster,
2. att riksdagen beslutade att anslaget uppräknades med ett belopp som motsvarade kostnaden därav, samt

1977/78:1681 av Eric Enlund (fp) och Elver Jonsson (fp).

Utskottet hemställde

1. beträffande läns-skatte-rätterna att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1681,

2. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1977/78:1364, 1977/78:1377 och 1977/78:1383 till Länsstyrelserna för budgetåret 1978/79 anvisade ett förslagsanslag av 1 261 391 000 kr.,

3. att riksdagen till Lokala skattemyndigheterna för budgetåret 1978/79 anvisade ett förslagsanslag av 382 275 000 kr.

Nr 110

Onsdagen den
5 april 1978

Anslag till länsstyrelserna

Reservation hade avgivits av Per Bergman, Oskar Lindkvist, Lars Henrikson, Thure Jadestig, Maj-Lis Landberg, Birgitta Dahlt och Magnus Persson (samtliga s) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:1377 samt med anledning av regeringens förslag och motionerna 1977/78:1364 och 1977/78:1383 till Länsstyrelserna för budgetåret 1978/79 anvisade ett förslagsanslag av 1 264 391 000 kr.

LARS HENRIKSON (s):

Herr talman! I civilutskottets betänkande nr 16 behandlas anslagsfrågor avseende kommundepartementets verksamhetsområde. Utskottet är i stort enigt när det gäller de förslag som lämnas i budgetpropositionen. Det är endast i fråga om anslag till naturvårdsenheterna vid länsstyrelserna som utskottet inte har kunnat enas.

I den socialdemokratiska partimotionen 1977/78:1377 förslås att ytterligare 3 milj. kr. utöver regeringens förslag i budgetpropositionen skall anvisas för att möjliggöra en nödvändig förstärkning av naturvårdsenheterna. De närmare skälen för förslaget finns utförligt redovisade i partimotionen 1977/78:791 med Olof Palme som första namn, där socialdemokraterna redovisar sin syn på miljövårdsfrågorna.

Min avsikt är inte att nu ta upp någon mer ingående debatt i fråga om miljövärden och därmed sammanhängande frågor. De frågorna kommer ju att behandlas i annat sammanhang.

I korthet vill jag dock nu understryka att de mer allmänt hållna deklARATIONER som vi ofta får lyssna till självklart måste åtföljas av konkreta åtgärder på alla nivåer – i detta fall då det gäller naturvårdsenheternas verksamhet.

Som bekant har lagstiftningen byggts ut kraftigt för att på ett godtagbart sätt kunna klara de risker av olika slag som omger oss. Effektiviteten i lagstiftningen blir naturligtvis i hög grad en fråga om de olika slag av åtgärder som vidtas inom industrin liksom f. ö. inom samhället, men även kontrollfunktionerna spelar en viktig roll. Olika slag av informationsåtgärder är självklart också av stor betydelse.

Länsstyrelsernas naturvårdsenheter har tilldelats viktiga uppgifter i det sammanhang vi nu diskuterar. Statens naturvårdsverk har i sitt yttrande över länsstyrelsernas anslagsframställningar bl. a. framhållit att möjligheterna att uppnå naturvårdsmålen starkt beror på vilka resurser som tilldelas verksamheten på regional nivå.

Från reservanternas sida är vi naturligtvis klara över att det alltid kommer att pågå en diskussion om vilka resurser som kan tilldelas olika områden. Vad gäller de uppgifter vi nu diskuterar borde det stå klart att vårt förslag om ytterligare personalresurser till naturvårdsenheterna är mycket väl underbyggt.

I den socialdemokratiska motionen påminns om händelserna vid BT Kemi i Teckomatorp. Dess värre måste vi konstatera att detta exempel på bristande tillsyn och kontroll inte är det enda som förekommit. I massmedia möts vi av

och till av rapporter om förgiftningsfall som måste bedömas som utomordentligt allvarliga. Inför företeelser av detta slag måste det vara angeläget att riksdagen ställer erforderliga medel till förfogande för att så långt möjligt förebygga miljökatastrofer.

Utskottsmajoriteten hänvisar nu till att den sittande miljöskyddsutredningen har att se över miljöskyddslagstiftningen, och man räknar med att utredningen också skall se över och komma med förslag rörande kontrollfunktionerna. Den borgerliga utskottsmajoriteten bestrider inte behovet av att samhället vidtar ytterligare åtgärder för att stärka kontrollfunktionerna. Tvärtom säger man sig dela motionärernas och reservanternas uppfattning. Icke desto mindre avstyrker man motionskravet och säger sig vilja avvakta miljöskyddsutredningens förslag. Jag är medveten om att denna form för avstyrkande är klassisk. Jag undrar ändå om inte utskottsmajoriteten borde ha avstått från denna tillflykt i det här sammanhanget. Eller är man tveksam om behovet av förstärkt samhällskontroll på detta område? Som vi reservanter ser det kommer inte ett bifall till motionskravet att på minsta sätt förrycka kommande förslag från utredningen.

Utöver motionen 1977/78:1377 finns det två andra socialdemokratiska motioner, nr 1364 och 1383 till årets riksdag, där frågor av det slag tas upp som behandlas i det nu föreliggande betänkandet. De motionerna upptar frågor som i stort sett faller inom ramen för vad som behandlas i motionen 1377. Reservanterna anser sitt ställningstagande i allt väsentligt tillgodose också dessa två motioner.

Jag ber att med dessa få ord, herr talman, få yrka bifall till den reservation som är fogad till utskottsbetänkandet.

KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Det råder inte några delade meningar om behovet av en bättre kontroll av att de bestämmelser som fastställts för olika typer av miljöfarlig verksamhet också efterföljs. För att klara den uppgiften måste man ha en kontrollapparat. Detta är en mycket stor miljöfråga, och det kan kanske också i andra sammanhang behöva diskuteras om vi inte borde göra omprioriteringar av de medel som vi använder till olika typer av naturvårdsarbete.

Det finns i kommundepartementets förslag till tjänster inom länsstyrelseverksamheten i år liksom i fjol ett rätt stort antal tjänster, men de har i huvudsak gått åt till fullföljande av den plan för uppbyggandet av skatteadministrationen som riksdagen tidigare har fattat beslut om. I år har endast fem tjänster kunnat ställas till förfogande för länsstyrelsernas planeringsenheter att huvudsakligen användas för kontroll av miljöfarlig verksamhet. Dessutom har länsstyrelserna möjligheter att som nu använda sig av extra medel.

Socialdemokraterna har inte ansett sig kunna gå med på utskottsmajoritetens skrivning utan har i en reservation yrkat bifall till sitt motionsyrkande om ytterligare medel till tjänster vid länsstyrelserna. Jag tycker att socialdemokraternas reservation, om man skulle följa det handlande som föreslås där, är litet lättsinnig.

Nr 110

Onsdagen den
5 april 1978

Anslag till länsstyrelserna

Onsdagen den
5 april 1978

Anslag till länsstyrelserna

Lars Henrikson tyckte att vi borde ha avstått från att hänvisa till miljöskyddsutredningen. Jag vill då framhålla att miljöskyddsutredningen tillsattes av den förra regeringen, att den fått tilläggsdirektiv av den nuvarande regeringen och att den dessutom fått i uppdrag att snabbt lägga fram förslag. Detta har motiverats speciellt av den händelse som Lars Henrikson apostroferade, nämligen upptäckten av brottslig verksamhet hos BT Kemi i Teckomatorp. Men det skulle vara ganska märkligt om vi skulle följa den socialdemokratiska reservationen att redan den 1 juli 1978 ställa tjänster till förfogande, trots att utredningens betänkande då antagligen ännu inte kommit ut från trycket. Vi hoppas att miljöskyddsutredningen skall ha möjlighet att hålla det tidsschema som är uppsatt och som regeringen har krävt att utredningen skall hålla. Det finns företrädare för utskottet i utredningen.

Det skulle då vara ganska anmärkningsvärt att man redan innan utredningsförslaget var utarbetat, innan några synpunkter inkommit på det från olika berörda instanser – inte minst på kommunal nivå – ändå skulle gå vidare på nuvarande linje. Det kan tänkas att utredningen finner andra former för vem som skall ha ansvaret och var resurserna skall placeras. Därför tycker utskottets majoritet att det är fullständigt självklart att vi måste avvakta till dess miljöskyddsutredningen är färdig och lägger fram sitt förslag. Därefter kan vi under kommande riksmöte få fram förslag, som innebär att vi kan förstärka den kontroll av miljöfarlig verksamhet som det har konstaterats – jag vill avsluta med att säga det – att det är nödvändigt att ytterligare förbättra.

Med de anförda vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

LARS HENRIKSON (s) kort genmäle:

Herr talman! När jag säger att jag tycker att utskottsmajoriteten borde ha avhållit sig från att hänvisa till miljöskyddsutredningen ligger det självfallet ingen värdering av utredningen i ett sådant konstaterande, utan det får ses utifrån den situation vi har med de ökade miljörisker som omger oss. Jag spårar både i utskottsmajoritetens skrivning och i det som Kjell Mattsson här säger att vi egentligen är ganska ense om att ytterligare personal behövs på detta område för att man skall kunna så långt som möjligt förebygga olycksfall av det slag som vi alltför många gånger har fått lov att konstatera har inträffat.

Nu tycker Kjell Mattsson att det är anmärkningsvärt att vi har tagit denna ställning. Han säger att utredningsförslaget kommer att föreligga mycket snart och menar att det datum, den 1 juli, som vi föreslår inte i och för sig skulle innebära särskilt stora förbättringar. Nu är det ändå så. Kjell Mattsson, att ett utredningsförslag som läggs fram skall remissbehandlas – jag förutsätter det –, proposition skall skrivas och sedan skall riksdagen fatta beslut i den här frågan. Det kommer såvitt jag förstår att flyta en del vatten under broarna innan vi ser ett eventuellt beslut i den här frågan som tillmötesgår önskemålen som inte bara vi i utskottsminoriteten har utan – det är jag övertygad om – också en mycket stor allmänhet har förståelse för.

KJELL MATTSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag konstaterar, vilket utskottet också skrivit, att det finns behov av ytterligare förstärkning av kontrollen av miljöfarlig verksamhet. Det har även den socialdemokratiska regeringen tidigare insett, och det är därför den har tillsatt den utredning som skall se över miljökontrollen – naturligtvis både för att ge de kontrollerande organen nya befogenheter på olika områden och för att bygga upp underlag för mera personal på de enheter som skall svara för arbetet. Även om det alltså kommer att ta den tid och vara den procedur som Lars Henrikson anför är det ändå det vanliga och rimliga tillvägagångssättet att vi, när vi nu har satt i gång ett arbete i miljöskyddsutredningen, avvaktar dess förslag. Jag vill alltså på nytt understryka att den nuvarande regeringen har varit mycket angelägen om att utredningen snabbt skall lägga fram ett betänkande. Därför har man sagt att miljöskyddsutredningens arbete inte skall presenteras i ett enda betänkande utan att ett delbetänkande skall läggas fram vid halvårsskiftet i år.

KARL-ERIK STRÖMBERG (fp):

Herr talman! Civilutskottet handlägger en del verksamhet som ligger under kommundepartementet. De två föregående talarna har behandlat frågor som har med länsstyrelsen att göra. Jag skall gå in på ett helt annat område, nämligen räddningstjänsten och oljebekämpning till havs. Det kan ju synas litet egendomligt med den här kastningen mellan helt skilda verksamhetsområden.

Två olyckshändelser med oljelastade fartyg i Stockholms skärgård under förra året föranledde ett antal motioner. En av motionerna behandlas nu. Några andra motioner kommer längre fram i vår.

När det ryska fartyget Tsesis gick på grund utanför Torö blev det en våldsam publicitet. Närmare 2 000 ton olja läckte ut, och två mil kust förstördes. Men så fort den omedelbara sensationen var över tystnade debatten.

Det finns allt skäl att ställa flera frågor med anledning av olyckorna i våra farvatten.

En fråga är: Har vi i dag en oljeberedskap som klarar en svår olycka? Mitt svar är ett tveklöst nej. Vi klarar inte en oljekatastrof. Vi klarade inte ens av den relativt lilla Tsesisolyckan, trots gynnsamma yttre förhållanden.

I Stockholms skärgård går dagligen miljöfarliga laster på olika fartyg. En del av dessa transporter går in i Mälaren. Från Mälaren hämtar Storstockholm större delen av sitt dricksvatten.

Också i andra kustområden går regelbundet farliga transporter.

Vid Tsesisolyckan tog det sex timmar innan kustbevakningen ingrep. Lotsarna var på plats efter två timmar och lade ut länsor – dock inte högsjölänsor. När sedan räddningsarbetet kom i gång syntes klart bristerna i organisation och utrustning.

Låt mig beröra några fakta kring Tsesisolyckan.

Trots att denna grundstötning ägde rum i en mycket trafikerad led tog det sex timmar innan räddningsarbetet kom i gång. Det sägs ibland att sex

Nr 110

Onsdagen den
5 april 1978

Anslag till länsstyrelserna

timmar är en kort insatstid. Det är möjligt att en så lång tid kan accepteras ute på öppen sjö, men i kustvatten är den tiden oacceptabel. Sex timmar innebär i trånga farvatten att kuststräckorna blir förstörda. Så var fallet i Tsesisolyckan. Så var också fallet vid Tärnsjöolyckan samma år i samma farvatten.

När väl oljebekämpningen kom i gång saknades materiel. Det fattades oljepråmar, varför verksamheten avstannade. Inte heller hade kustbevakningen båtar som kunde gå in i grunda vikar. Där fick helt enkelt oljan ligga under lång tid. De aktuella kuststräckorna är ofta besvärliga att nå. Oljebilar kom ner till vattnet längs vägarna och kunde därifrån pumpa upp olja. Men i vikar, som inte kunde nås från någon väg eller var för grunda för att kustbevakningen skulle kunna gå in med båt, blev oljan liggande under lång tid. Ju längre oljan ligger, ju mer den sjunker mot botten, desto större skada sker.

Trots att det i Tsesisfallet endast rörde sig om ca 2 000 ton kunde man inte ta hand om all olja. Man hoppas att naturen och vintern skall göra sitt.

Inte långt ifrån den aktuella olycksplatsen ligger Askölaboratoriet. Forskare som väl känner dessa vatten kunde efter endast några få dygn konstatera att i vikar täckta av olja dog snabbt allt liv, både djur och växter.

Det finns många fler kritiska synpunkter som kan anföras mot räddningstjänstens organisation och materielsituation.

Nu utreds detta. Det är bra. Men alla de som bor längs de aktuella farlederna, de som använder dem som rekreationsområden eller värnar om miljön är oroliga.

Vad händer den dag det inträffar en stor olycka? Ett är säkert. I dag har vi inte en beredskap som klarar en sådan situation.

Nu kommer de här frågorna att hamna hos ett antal utredningar. Det är bara att hoppas att de skyndar på.

Nyligen inträffade en mycket stor oljekatastrof utanför Bretagne i Frankrike. Lika stora fartyg som Amoco Cadiz går ju på svenska västkusten. In i Östersjön går fartyg på 100 000 ton med oljelast. Vad händer om ett sådant fartyg går på grund?

Vi kunde inte klara 2 000 ton olja från Tsesis. Hur klarar vi en katastrof med en supertanker? Kan en båt gå på grund utanför Frankrikes kust, kan en annan båt råka ut för samma sak i svenska farvatten.

EVERT SVENSSON (s):

Herr talman! I den socialdemokratiska motionen 1383, som har väckts av representanter från Bohuslän, har vi begärt fyra handläggartjänster vid naturvårdsenheten inom länsstyrelsen i O län. Motionen är avstyrkt av den borgerliga majoriteten, medan socialdemokraterna i civilutskottet säger att kraven bör beaktas och att de i huvudsak tillgodoses om krav på 25 nya tjänster tilldelas länsstyrelserna i hela landet, dvs. om reservationen vid det betänkande som vi nu behandlar bifalles.

Jag vill inledningsvis konstatera att kravet på fyra tjänster snarare är i

underkant än i överkant. Genom den stramare personalpolitik som har förts under senare tid finns det inte heller samma möjligheter som tidigare att köpa tjänster utifrån eller att anställa extra folk. Kjell Mattsson säger att sådana möjligheter finns, men det förnekar man på länsstyrelsen i Göteborg. Dess bättre finns det väl kvalificerade människor att få tag på om det bara finns ekonomiska möjligheter därtill.

Låt mig upprepa från motionen att hela den petrokemiska industrin i Sverige är förlagd till Stenungsund. Alla raffinaderier utom Nynäshamn finns i Göteborg och i Lysekil vid Brofjorden. Denna koncentration kräver givetvis särskilda åtgärder i vårt län.

För en lekman är det givetvis svårt att tränga in i detaljerna kring de miljörisker som föreligger i fråga om den oljebaserade industrin. Men de stora dragen är ändå fullt klara. En del av dem har vi tecknat ned i vår motion.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har så sent som för fjorton dagar sedan överlämnat en lägesrapport till chefen för jordbruksdepartementet. Den slutar i en begäran om en särskild utredning beträffande de samlade utsläppen för den petrokemiska industrin i Stenungsund.

Herr talman! Länsstyrelsen slår fast i sin skrivelse, som medföljer lägesrapporten, att den stora frågan i själva verket är hur bristen på kunskaper skall kunna hävas. Dessutom har länsstyrelsen tidigare i en framställning i slutet av 1977 sagt att det är nödvändigt att använda senareläggningen av vissa utbyggnadsprojekt i Stenungsund för detaljerade studier av de befintliga industrierna i miljöhänseende. Det finns, menar man, risk för felinvesteringar i reningsutrustningen. I relation till de enormt höga kostnaderna för anläggningarna inom den petrokemiska industrin är kostnaderna för reningsutrustningen ringa.

I ett försök till framåtblick stryker man i lägesrapporten under att kunskapsnivån är helt otillfredsställande. Det man vet inger emellertid stark oro, och oron gäller de mer långsiktiga effekterna på och förändringarna i livsbetingelserna. Det råder ingen tvekan om, säger man i rapporten, att det från dessa industrityper sker utsläpp till både luft och vatten av ämnen som är svårnedbrytbara, anrikningsbara i fettvävnaderna, cancerframkallande och skadliga för arvsmassan. Det finns vissa ämnen som i sig själva är mindre farliga men som öppnar vägen för andra och förstärker deras effekter.

På längre sikt är det uppenbart att fortsatt kontinuerlig tillförsel av bl. a. olja ger en kronisk förgiftning av ekosystemet med en långsam successiv förändring till ett slutligt tillstånd som utgör en mycket allvarlig störning, inte enbart för närområdet. Cancerrisken och cancerfrekvensen kommer att öka väsentligt i förhållande till andra områden, och risken för påverkan av arvsmassan är likaledes överhängande, säger man i denna lägesrapport som jag här kort refererar. På luftsidan är mätningarna mycket sämre utvecklade än när det gäller vattenutsläppen, som vi också framhållit i motionen, men i rapporten säger man att luftutsläppen kanske är tusen gånger så stora som utsläppen till vatten. Vidare säger man att de verkliga utsläppen till både vatten och luft är betydligt större än vad man hittills antagit. De diffusa luftutsläppen som exempelvis allmänt läckage, som för flertalet industrier

Onsdagen den
5 april 1978

Anslag till länsstyrelserna

utgör huvuddelen av luftutsläppen, har aldrig verifierats vid kontrollmätningar. Kontinuerliga dygnsprovtagare, som närmast är standard för avloppskontrollen i vattnet, innebär att upp till 90 % av föroreningarna avdunstar innan analys sker.

Det är ganska otäckt, herr talman, att läsa denna lägesrapport. Vi bär alla som politiker ett ansvar för att den petrokemiska industrin kommit att förläggas till Stenungsund. Den har ekonomiskt varit ganska framgångsrik. Planer finns på ytterligare utbyggnad. I riksplanen är Stenungsund och Lysekil markerade som lämpliga industriorter för oljan. I Göteborg ligger andra raffinaderier. I fråga om raffinaderierna är kapaciteten som vi vet i underkant för Sveriges vidkommande.

När detta är sagt måste det också sägas att vi måste göra allt som över huvud taget kan göras för miljöskyddet. Det är hittills inte gjort, och det bär vi också ett ansvar för.

I det centerpartistiskt styrda Stenungsund är hälsovårdsnämnden helt underbemannad. Man kan inte med bästa vilja i världen säga att man byggt ut nämnden i den utsträckning som borde ha ansetts naturlig i en kommun med starkt utvecklad petrokemisk industri. Det är faktiskt skillnad i Lysekil, som endast har en oljebaserad industri. Där är hälsovårdsnämnden betydligt bättre bemannad.

Den första industri som kom till Stenungsund var oljekraftverket. Det står för den absoluta merparten av utsläppet av svaveldioxid. Det här oljekraftverket är numera ett reservkraftverk och är helt beroende av hur annan elkraft produceras. Det skulle faktiskt vara intressant att höra vad Kjell Mattsson säger om detta, därför att det här är en fråga om kärnkraften kontra oljekraftverket. Om man inte får tillräcklig elkraft här i landet måste man köra detta oljekraftverk i Stenungsund.

Herr talman! Nu gäller det länsstyrelsens naturvårdsenhet. Civilutskottets majoritet hänvisar till miljöskyddsutredningen, som i mitten av 1978 skall lägga fram ett förslag om hur tillsyn och kontroll av miljöfarlig verksamhet skall organiseras i framtiden och som inte är beredd att tillstyrka någon förstärkning av antalet tjänster. För vår del anser vi som socialdemokrater i Bohuslän naturligtvis att riksdagen bör ta ställning omedelbart. Jag tycker att kraven är så klart dokumenterade att vi faktiskt inte har råd att förlora någon tid här.

Jag har uppehållit mig särskilt vid Stenungsund. Det är särskilt aktuellt just nu, men i vår motion tog vi upp även andra områden i vårt län. En av de begärda tjänsterna bör enbart gälla Stenungsund.

Till sist, herr talman, vill jag framhålla en viktig synpunkt som också är medtagen i motionen. Samhället måste ta huvudansvaret. Det är ganska självklart att industrin skall vara med. I sitt eget intresse måste industrin själv bedriva forskning och se efter sitt miljöskydd. Den har stora kunskaper. Det måste ske ett samarbete med denna industri, men hela miljöskyddet måste ske på samhällets villkor och inte på industrins villkor.

Låt mig, när jag har ordet, hemställa till jordbruksministern att han så snart som möjligt sätter i gång det utredningsarbete som jag inledningsvis nämnde

och som var en del av lägesrapporten. Jag hade tänkt yrka bifall till vår motion, men jag tycker att den socialdemokratiska reservationen så starkt talar för vår motion att jag avstår från detta. Jag yrkar alltså bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Nr 110

Ondsdagen den
5 april 1978

I detta anförande instämde Karl-Erik Svartberg (s) och Lennart Nilsson (s).

Anslag till länsstyrelserna

KJELL MATTSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Evert Svensson beskrev inledningsvis de miljöproblem som finns i ett område som Stenungsund med dess starka koncentration av olika typer av petrokemisk verksamhet. Jag kan instämma helt och hållet med Evert Svensson i den beskrivningen. Det är fråga om sådan verksamhet som vi har gett tillstånd till, och vi har satt upp vissa bestämmelser för under vilka förhållanden den får bedrivas. Detta med luftföroreningar har ju också en internationell aspekt.

När vi talar om detta är vi dock inte direkt inne på den kontrollverksamhet som länsstyrelserna ombesörjer, utan vi talar om behovet av ett bättre kunskapsunderlag om vilka skärpta restriktioner som måste till för att man skall få bedriva olika former av miljöfarlig verksamhet. Det är sådan kunskap som koncessionsnämnden måste ta fram för att kunna precisera de gränsvärden som industriell verksamhet i fortsättningen skall hålla sig inom. Det blir sedan länsstyrelsernas sak att kontrollera att man håller sig inom ramen för de givna tillstånden. Därför finns det ingen delad mening om angelägenheten av den framställning som länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har gjort om kontrollprogrammet för denna verksamhet och att regeringen så snart som möjligt vidtar åtgärder på detta område.

I detta utskottsbetänkande behandlas frågan om en ökning av kontrollpersonalen på olika länsstyrelser och de motioner som har väckts med anledning därav. Därvidlag vill jag hänvisa till vad jag tidigare har sagt i mitt replikskifte med Lars Henrikson.

Får jag som en upplysning nämna att regeringen i de två budgetar, 1977/78 och 1978/79, som den haft ansvaret för har föreslagit en utökning med 15 tjänster just på länsstyrelsernas naturvårdsenheter.

EVERT SVENSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Den här ökningen av antalet tjänster, som Kjell Mattsson återkommer till i sin senaste replik, är såvitt jag förstår i stort sett en chimär. Den har ingen praktisk betydelse. Man byter tjänster och låter dem tillfälligt bli ordinarie. Dessutom har en hårdare personalpolitik gjort att man inte i samma utsträckning som tidigare kan köpa tjänster. Vi har alltså i det här avseendet en svårare situation nu, vilket jag beklagar. Länsstyrelsens lägesrapport går i stort sett ut på att man vet för litet, man behöver mer kunskap. Jag tycker för min del att det är så klart dokumenterat att vi borde besluta i dag. Om vi inte vore bundna av utredningar och om vi såg ärendet framför oss, herr Mattsson, precis som det är, skulle vi omedelbart besluta att

Onsdagen den
5 april 1978

Anslag till länsstyrelserna

inrätta dessa tjänster.

Jag ville höra en liten fundering kring oljekraftverket kontra – som det ju faktiskt är fråga om i det här fallet – kärnkraftverk. Vilket är från miljösynpunkt det farligaste? Vi vet att Stenungsund nu är ett reservkraftverk, och den dag vi inte har tillräckligt med elkraft måste vi sätta i gång det. Vi vet också att det kraftverket släpper ut mest svaveldioxid – långt mer än hälften av vad andra industrier i Stenungsund gör.

KJELL MATTSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Får jag komplettera mitt föregående inlägg med att säga att under de här två budgetåren har regeringen och riksdagen anvisat 20 tjänster för kontroll av miljöfarlig verksamhet. Det är bara ett fåtal färre tjänster än centerpartiet för ett par år sedan motionsledes krävde.

Diskussionen om olja och kärnkraft vet jag inte om Evert Svensson och jag klarar ut under ett kort replikskifte. Jag tycker mig dock i Evert Svenssons fråga ana att han menar att oljekraftverket naturligtvis skulle vara mycket farligare från miljösynpunkt än kärnkraftverket, samtidigt som han på nytt konstaterar att vi vet för litet om effekterna av utsläppen i Stenungsund.

Det är verkligen inte ett dagsaktuellt problem, att behöva köra oljekraftverket för att producera elenergi, eftersom vi f. n. har överskott på det i landet. Vi skall också ha klart för oss att oljekraftverket har restriktioner ställda på sig – så långt vår kunskap och landets ekonomi har tålt att vi har ställt kraven – nämligen att man har gått ner till 1-procentig svavelhalt i den olja som får användas. Ingen vore glad att vara i den situationen att vi skulle behöva köra oljekraftverket, eftersom det är en stor förorenare. Men det kan inte tas till intäkt för att det behövs mer folk på vår länsstyrelse för att kontrollera den miljöfarliga verksamheten.

Jag vill avsluta med att säga att jag är överens med Evert Svensson om angelägenheten i att det arbete vår länsstyrelse har beställt hos regeringen för att få bättre kunskap om förhållandena speciellt i det här området kommer i gång. Det är jag beredd att försöka arbeta för.

EVERT SVENSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller oljekraftverket och utsläppen av svaveldioxid är det alldeles klart – vi vet att om man har 1-procentig olja så släpps det ut 1 % av den olja som oljekraftverket konsumerar, och det är väldiga mängder. Däremot vet man otillräckligt på många andra områden.

Jag vill sluta detta replikskifte med att säga att jag hoppas att ärendet nu inte kommer att fördröjas alltför mycket i utredningen, att vi får utredningen i tid och att regeringen så fort det över huvud taget är möjligt sätter till alla klutar för att klara av detta. Då har vi kommit på rätt linje. Men vi borde kunna besluta i dag, och därför yrkar jag ytterligare en gång bifall till reservationen.

PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! Jag skall gå tillbaka till den del av betänkandet som gäller räddningstjänsten. Jag har begärt ordet för att i någon mån bemöta och korrigera de uppgifter som Karl-Erik Strömberg här lämnade i sitt anförande, och kanske till en del ta upp det som finns i den bakomliggande motionen av honom och fru Annerstedt.

Karl-Erik Strömberg sade att det tog sex timmar innan bekämpningen kom igång vid Tsesisolyckan. Han uppehöll sig f. ö. väldigt mycket kring den enskilda olyckan. Vad han däremot inte sade var vilken tid som han anser vara rimlig innan en bekämpningsoperation kommer i gång.

Jag tycker att det är rätt väsentligt att klara ut var folkpartiet står i den här frågan och var herr Strömberg står i frågan, inte minst mot bakgrund av att han själv sade att sex timmar är enligt många åsikt en väldigt kort tid. Ser man det ur internationella aspekter är det en utomordentligt kort tid. Det vore därför bra om herr Strömberg här i kväll vill precisera hur lång tid han menar att det skall ta innan en operation går i gång.

Den andra biten som jag vill beröra är att herr Strömberg uppehöll sig vid kustområdena och hur de ser ut. Jag vill då gå tillbaka till motionen där det står: "Länsor – dock ej högsjölänsor – hade vid båda tillfällena lagts ut efter två timmar av lotsarna. Resultatet blev att långa stränder förstördes och oljan spreds över stora områden." Jag tycker att motionen är ett fantastiskt aktstycke. De människor som gjorde ett mycket fint jobb – lotsarna och kustbevakningens personal – utsätts för ett påhopp när motionärerna påstår att resultatet av deras arbete blev att oljan spreds och långa stränder förstördes.

Det vore rimligt att herr Strömberg på något sätt framförde en ursäkt till den personal som gjorde en mycket fin insats där ute med den utrustning som stod till förfogande.

Den tredje biten är litet grand av samma karaktär. Herr Strömberg upprepade det i motionen framförda påståendet att närmare 2 000 ton olja rann ut. I motionen står det "närmare 2 000 ton", men i anförandet sade han att det var exakt 2 000 ton. Jag tillhör inte dem som kan säga vad det blev exakt. Vad jag däremot vet är att det var betydligt mindre mängder som rann ut. De uppgifter som i dag finns säger att det rör sig om 600 à 800 ton, alltså en betydligt mindre kvantitet än vad herr Strömberg rör sig med.

Jag tycker att för debattens skull skall man hålla sig till de fakta som finns tillgängliga och inte ta fram annat än sådant som man verkligen kan stödja sig på. Det vore bra om herr Strömberg tillämpade det i fortsättningen.

Det sista avsnittet som jag vill ta upp – och det är kanske det viktigaste – är hur säkerheten skall organiseras i framtiden. Folkpartiet har agerat tidigare därvidlag och krav har framförts i olika sammanhang. I motionen skriver herr Strömberg och hans medmotionär: "Folkpartiet har länge hävdat att det är alltför riskfyllt att ta in s. k. supertankbåtar i Östersjön."

Vad är då en supertanker för någonting? I anförandet lät det på herr Strömberg ungefär som om fartyg av Amoco Cadiz storlek skulle kunna komma in i Östersjön. Nu är det inte möjligt. 100 000-tonnare kan med möda

Nr 110

Onsdagen den
5 april 1978

Anslag till länsstyrelserna

Anslag till länsstyrelserna

ta sig in. Jag skulle vilja säga till herr Strömberg att det vore bra om vi talade om fartyg i den storleksklass som det kan bli fråga om i stället för att rida på mer eller mindre tillfälliga opinionsvågor för att nå mer eller mindre oklara syften med agerandet.

Folkpartiet är mycket kluvet på den här punkten, liksom herr Strömberg själv. Vad sade man i den regeringsdeklaration som folkpartiet har skrivit under? Det som står där strider mot vad vi här i riksdagen i förra veckan enigt ställde oss bakom, nämligen att små båtar inte är säkrare än stora båtar eller tvärtom. Vi gick alltså enigt emot vad som anförs i regeringsdeklarationen, och det ställde herr Strömberg upp på. Nu ställer han sig utanför. Herr Strömberg har motionerat, och hans namn står under utskottsbetänkandet. I anförandet ställer han sig nu utanför igen.

Jag tycker att den offentliga debatten skulle tjäna på om man kunde föra den på mera saklig grund utan detta hoppande fram och tillbaka som herr Strömberg och folkpartiet har givit uttryck för.

KARL-ERIK STRÖMBERG (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag har tagit med mig upp i talarstolen en interpellation, som framställdes här i riksdagen den 30 mars 1978 och är underskriven av Ingvar Carlsson, socialdemokratisk energiexpert. Där tar Ingvar Carlsson upp den olycka som hände med Amoco Cadiz och diskuterar mot bakgrund av den olyckan ojettransporter och säkerhet ur både svensk och internationell synpunkt. Jag skall be att få läsa upp ett litet stycke från s. 2 i interpellationen:

”En olycka i svenska farvatten hösten 1977 fick också allvarliga konsekvenser, om än i långt mindre omfattning.” Här syftade Ingvar Carlsson på Amoco Cadiz-olyckan. ”Orsakerna är inte helt klarlagda, men olyckan visar att även de svenska säkerhetskraven bör ses över och skärpas.”

Ingvar Carlsson har uppenbarligen samma åsikt som jag, nämligen att de svenska säkerhetskraven bör ses över och skärpas samt att vi inte f. n. med utgångspunkt i den olycka som inträffat har resurser för den oljebekämpning som behövs. Uppenbarligen har Per Olof Håkansson inte samma uppfattning som Ingvar Carlsson. Och sedan beskyller Per Olof Håkansson mig och folkpartiet för att ha olika uppfattningar. Hur är det inom det socialdemokratiska partiet? På bara några få dagar har det i exakt samma fråga presenterats två olika uppfattningar, den ena av Ingvar Carlsson och den andra av en socialdemokratisk ledamot som, om jag inte är fel underrättad, sitter med i utredningen om dessa saker.

Enligt min uppfattning är sex timmar en mycket lång tid i kustvatten. Det sade jag också i mitt anförande. Det är möjligt att man kan godta en insatstid på sex timmar i öppen sjö, men man kan under inga förhållanden godta en så lång tid i kustvatten av typ Södertäljeleden, där de här två aktuella olyckorna har inträffat. För på sex timmar hinner oljan nå kusten och stränderna, och då har man mycket svårare att ta upp den.

Per Olof Håkansson säger att jag har varit kritisk mot lotsarna. Det har jag inte alls varit. Jag har konstaterat att de lade ut länsor efter två timmar. Men

jag har också både i anföranden och i en interpellation – och även i andra sammanhang där jag har skrivit om detta – konstaterat att det inte var högsjölänsor samt att det tog sex timmar innan kustbevakningen kunde lägga ut sådana länsor. Kustbevakningen var på platsen efter fyra timmar men tittade då bara på från en båt som låg vid sidan om, eftersom man inte hade någon materiel ombord på den båten. Detta påstående har jag gjort tidigare i denna kammare i en frågedebatt med kommunministern, och han medgav då att det var riktigt.

PER OLOF HÅKANSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Vad som förevarit i en frågedebatt har jag inte kunnat kommentera då, och jag skall inte heller kommentera det nu. Jag noterar bara att vad Karl-Erik Strömberg har skrivit i en motion är, att resultatet blev att långa stränder förstördes och oljan spreds över stora områden. Det var resultatet av lotsarnas arbetsinsats. Jag tycker det är ett felaktigt påstående, eftersom lotsarna gjorde ett utmärkt arbete. Detta är Karl-Erik Strömberg tyvärr inte medveten om, vilket jag beklagar.

Vidare är det att notera att Karl-Erik Strömberg inte vill precisera den anspännings- och anloppstid som han vill ha för insatser inomskärs. Det är kanske så att herr Strömberg vill helt förbjuda oljetransporter inomskärs? Men tala då om det, så att vi vet vilken ställning som herr Strömberg eller folkpartiet har!

Vad sedan gäller interpellationsdebatten skall vi väl föra den när den dagen kommer. Jag kan här bara försäkra herr Strömberg att jag delar de åsikter och synpunkter som Ingvar Carlsson har framfört i sin interpellation.

Herr talman! Låt mig sedan till sist understryka och notera som något speciellt att ett enigt trafikuskott och en enig riksdag gick emot en borgerlig regeringsdeklaration. I det sammanhanget ingick alltså herr Strömberg i mängden av riksdagsledamöter, men nu har han en annan åsikt än de. Han fladdrar alltså litet grand fram och tillbaka, och det tycker jag är synd.

KARL-ERIK STRÖMBERG (fp) kort genmäle:

Herr talman! Resultatet av olyckan var att oljan, trots att man lade ut länsor – dock icke högsjölänsor – spreds över drygt två mils kust. Jag kan inte precisera hur lång insatstiden skall vara på olika ställen, och det kan icke herr Håkansson heller. Den kan vara beroende av olika förhållanden, men det får inte ta sex timmar i ett av landets mest trafikerade vatten.

Jag kan också tala om för herr Håkansson att trafikuskottet just i det betänkande som det refererades till, med anledning av en av mig väckt motion om detta sagt, att frågan om transporter av miljöfarliga varor i skärgårdar, framför allt i Stockholms skärgård, bör utredas och också vidarebefordrade detta krav till en utredning. Jag har även påvisat möjligheten att inrätta en terminal i området.

Det är vidare, herr talman, första gången jag under mina år i denna kammare hört någon som försvarat de sena insatserna i detta sammanhang. Herr Håkansson företräder en linje i fråga om bekämpning av oljeskador som

förvånar mig. Han menar att vi skall acceptera en situation där två mils kust blir förstörd, där allt liv dör i de vikar där oljan ligger – det har ju konstaterats vid Askölaboratoriet – och där varken kustbevakningen eller brandkåren kunde klara den olja som flöt upp på land utan måste säga, att det fick bli en uppgift för vintern och naturen. Herr Håkansson accepterar i realiteten den situationen medan jag säger, att den inte är godtagbar och att vi måste komma till rätta med den. Om vi har en annan insatsberedskap, så att vi kommer åt oljan tidigare, händer inte sådant som det som nu har inträffat.

PER OLOF HÅKANSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Karl-Erik Strömberg glider fantastiskt i tolkningen av mina inlägg. Vad jag har försvarat är lotsarnas arbetsinsats. Vidare har jag önskat en precisering av den anlopps- och anspänningstid som skall finnas för insatser inomskärs. På den senare punkten har herr Strömberg tyvärr icke preciserat sig.

LARS HENRIKSON (s):

Herr talman! Ytterligare en synpunkt med anledning av den diskussion som fördes mellan Kjell Mattsson och Evert Svensson. Jag vill uppmärksamma både herr Mattsson – som säkerligen känner till det – och kammarens ledamöter i övrigt på att det förslag som regeringen lagt fram vid detta tillfälle, realiter inte kommer att innebära någon personalförstärkning för de aktuella uppgifterna. Det innebär att man kommer att få ytterligare fem tjänster på enheterna och att de kommer att omvandlas från befintliga arvodestjänster till extra ordinarie tjänster.

Kjell Mattsson åberopade att centern har motionerat i frågan, och nu menar han tydligen att centermotionerna har burit frukt. Jag vet att centerpartiet förut har varit aktivt i dessa frågor – det är bara synd att man inte håller fast vid tidigare uppfattningar.

När 1975/76 års riksdag behandlade denna fråga hade det till civilutskottets betänkande avgivits en reservation, där man yrkade på ytterligare medel för ifrågavarande uppgifter. Av någon för mig outgrundlig anledning har nu såväl Kjell Mattsson som övriga som reserverade sig vid det tillfället hoppat av från denna uppfattning. Den boskillnad mellan olika slag av uppgifter som Kjell Mattsson försökte göra för att förklara varför han nu har en annan uppfattning har jag faktiskt litet svårt att förstå.

Jag ville bara komplettera den tidigare redovisningen med dessa uppgifter, eftersom jag tycker att den historieskrivning som herr Mattsson ägnade sig åt inte i alla delar var helt korrekt.

KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Lars Henrikson levererar på sin höjd 50 % av sanningen. Till betänkandet i ärendet vid 1975/76 års riksdag var fogad en centerpartistisk-folkpartistisk reservation, men en socialdemokratisk-moderat majoritet ansåg inte att man skulle ha några ökningar av antalet tjänster på länsstyrelsernas naturvårdsenheter för kontroll av den miljöfarliga verksam-

heten. Efter det har vi haft en annan regering, och den har dels stuvat om en påbörjad socialdemokratisk budget, dels gjort en egen sådan. Under de två år som därvid förflutit har alltså kontrollverksamheten på länsstyrelsernas naturvårdsenheter tillförts 20 nya tjänster.

Om vi nu skall beskriva historien, så tycker jag att vi skall göra det helt korrekt. Och om man vill skämta och säga att vi här har gjort lappkast, så har vi i så fall gjort var sitt. Men faktum kvarstår att vi har skaffat fram 20 nya tjänster.

LARS HENRIKSON (s):

Herr talman! Jag vill då erinra om att det i det betänkande jag refererade till finns en redovisning rörande den utveckling som hade förevarit, och under de fem budgetår som vid det tillfället låg närmast före i tiden hade enheterna förstärkts med 68 tjänster. Jag vet inte om man kan säga att takten nu har ökat – jag tror knappast det. Det finns också anledning att påminna om att BT Kemi-olyckan och det som kommit fram i samband med den är något som inte var känt vid det tillfället.

Jag tycker f. ö. att den här tvisten om vem som har gjort mest vid olika tillfällen knappast är ägnad att föra frågan särskilt mycket framåt. Vad det nu handlar om är om vi bedömer att det finns behov av ytterligare insatser när det gäller kontrollverksamheten. Det är det ställningstagandet vi har att göra just nu.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten Kommundepartementet m. m.

Utskottets hemställan bifölles.

Punkten Länsstyrelserna m. m.

M o m. 1

Utskottets hemställan bifölles.

M o m. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Per Bergman m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lars Henrikson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 16 punkten Länsstyrelserna m. m. mom. 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Per Bergman m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lars Henrikson begärde

Nr 110

Onsdagen den
5 april 1978

Anslag till länsstyrelserna

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 160

Nej - 149

Företagsrevisionen

M o m. 3

Utskottets hemställan bifölls.

Avsnittet Räddningstjänst m. m., punkterna 1-3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 8 Föredrags

Civilutskottets betänkande

1977/78:21 med anledning av propositionen 1977/78:100 i vad avser anslag till lantmäteri- och kartväsendet jämte motion

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9 Företagsrevisionen

Föredrags lagutskottets betänkande 1977/78:16 med anledning av propositionen 1977/78:100 såvitt gäller anslag till Bokföringsnämnden jämte motioner.

I propositionen 1977/78:100 bilaga 5 (justitiedepartementet) under punkten G 6 (s. 123 och 124) hade regeringen föreslagit riksdagen att till Bokföringsnämnden för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 930 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats de under allmänna motionstiden vid 1977/78 års riksmöte väckta motionerna

1977/78:259 av Rune Torwald (c) och Johan Olsson (c) samt

1977/78:1471 av Jan Bergqvist (s), vari yrkats att riksdagen hos regeringen begärde översyn av företagsrevisionen.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen till Bokföringsnämnden för budgetåret 1978/79 anvisade ett förslagsanslag av 930 000 kr.,

2. beträffande skyldighet att upprätta årsbokslut att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:259,

3. beträffande översyn av företagsrevisionen att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1471.

Reservation hade avgivits av Lennart Andersson, Stig Olsson, Elvy Nilsson, Arne Andersson i Gamleby, Åke Gillström, Bengt Silfverstrand och

Birgitta Johansson (samtliga s) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

beträffande översyn av företagsrevisionen att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:1471 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört om en översyn på företagsrevisionens område.

Nr 110

Onsdagen den
5 april 1978

Företagsrevisionen

JAN BERGQVIST (s):

Herr talman! "Den nuvarande ordningen har såvitt känt inte inneburit några nackdelar när det gäller revisorns möjligheter att opartiskt granska företaget." Så skrev lagutskottets borgerliga majoritet i oktober förra året, och så anser man också i år.

Låt mig få genomlysna det här kategoriska och belåtna påståendet med att citera ur en intervjuserie om revisorns roll. Den auktoriserade revisorn Sven-Erik Johansson och redaktören Holger Ström har intervjuat åtta företrädare för olika sektorer i samhället för att få deras syn på hur revisorerna arbetar och hur de borde arbeta.

En fråga löd: "Det är ju relativt ovanligt att en revisor lämnar sitt uppdrag i 'protest', likaså att han avstyrker ansvarsfrihet. Är svenska revisorer för snälla?" Skattedirektören C-G Petterson svarade: "Ibland har man den känslan. Men jag vet dock fall där revisorer framfört protester som resulterat i att de förlorat sitt uppdrag."

Professor Knut Rodhe vid Handelshögskolan i Stockholm sade så här: "De auktoriserade har nästan övervägande stark ryggrad och är inte rädda. Så finns det naturligtvis små som är rädda."

Direktör Sven Ågrup svarade: "Jag ser det som ett svaghetstecken. Det borde, med lätt överdrift, vara lika vanligt att revisorer 'stiger av' från företag som att andra funktionärer gör det."

Även direktör Lars-Erik Bergstrand tyckte att revisorer kunde vara alltför undfallande: "Det är ju väldigt ovanligt med revisionsberättelser som erinrar om aktiebolagens likvidationsregler. Betydligt oftare än hittills borde revisorerna framföra synpunkter som har stöd i aktiebolagslagen."

Bankdirektör Jan Wallander: "Naturligtvis kan de föreställa sig att de kan tappa ett uppdrag om vd och styrelse blir sura på dem. Kanske finns det sådana som låter sitt handlande influeras av dylika tankar. Men jag har inte påträffat några sådana fall."

Ombudsman Christer Jonsson, Svenska pappersindustriarbetareförbundet: "Vi har inget förtroende för företagsrevisorerna som bevakare av löntagarintressen."

Lektor Lars Lindstrand, Aktiespararnas förening: "-- min ärliga mening är att revisorerna inte har följt med sin tid och i varje fall inte levt upp till de förväntningar som allmänheten och aktieägarna har rätt att hysa. De är, såvitt jag kan bedöma av mina kontakter med dem, alltför mycket lierade med den egentliga företagsledningen. -- Revision är revisorers levebröd. Från en stor kund avgår man inte så gärna, man hotar inte ens med det."

Redaktör Sven-Ivan Sundqvist, börskommentator: "Samtidigt kommer man inte ifrån känslan av att revisorerna tillhör företagsledar-etablisse-

manget snarare än 'det allmänna'. --- Först den dag då revisorerna slår offentligt larm före företagsledningen och/eller de anställda så får vi konkret bevis på att aktiv förvaltningsrevision bedrivs."

Herr talman! Jag har citerat ur den här intervjuerien för att visa att det hos alla de åtta intervjuade fanns kritiska synpunkter, mer eller mindre starka. Men lagutskottets borgerliga ledamöter säger alltså: "Den nuvarande ordningen hade såvitt känt inte inneburit några nackdelar när det gäller revisorns möjligheter att opartiskt granska företaget." Hur stämmer det för de revisorer som har försökt att granska opartiskt men blivit avskedade? Deras möjligheter har ju helt klippts av. Man kan fråga: Hur långt får riksdagens ledamöter isolera sig från verkligheten och debatten ute i samhället?

För att kommentera de här intervjuerna ordnades en debatt mellan några auktoriserade revisorer. En av deltagarna, Ulf Gometz, styrelseledamot i Föreningen Auktoriserade revisorer, sade bl. a. så här: "Revisorskårens största problem i dag är, att vi här i Sverige inte har tillräckligt med standards, klara regler och uttalad praxis för hur vi ska handla. Delvis är detta kårens eget fel, men också intressentgruppernas. Nu sitter vi som på en krutdurk, alla intressentgrupperna har var sin bestämda uppfattning om vad revisorerna egentligen borde göra."

Han fortsatte: "--- jag tycker att det många gånger finns skäl att ifrågasätta vårt oberoende. Och framför allt, om intressentgrupperna anser att vi inte är oberoende därför att ägarna tillsätter oss, så måste det - oavsett vad vi själva tycker - göras något åt det."

Herr talman! Någoting måste göras när det gäller revisorernas allmänna ställning. Och vad man bl. a. behöver göra är att sätta i gång en allmän översyn. I centrum bör stå företagsrevisorns allmänna ställning, hans ansvar mot olika intressenter. Man bör sikta till en lösning som garanterar revisorn en helt oberoende ställning i förhållande till dem som han skall kontrollera. Utredningen bör diskutera olika åtgärder som kan förbättra revisionens kvalitet: ökad tillsyn, nya föreskrifter och anvisningar, insatser för bättre utbildning. Man bör försöka fastställa vilka resurser som behövs för att klara de önskvärda åtgärderna. Revisorns rapportering och revisionens innehåll och omfattning är också viktiga saker. Man bör försöka pröva om revisorerna kan lämna större bidrag till samhällets kamp mot skattefusk och skatteflykt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

IVAN SVANSTRÖM (c):

Herr talman! I lagutskottets betänkande nr 16 behandlas anslag till bokföringsnämnden i enlighet med förslag i budgetpropositionen samt två under den allmänna motionstiden väckta motioner.

Bokföringsnämnden, som tillkom samtidigt med att den nya bokföringslagen trädde i kraft, har bl. a. till uppgift att främja en god redovisningssed. Nämnden anser att den för att kunna fullgöra sina uppgifter behöver ytterligare tjänster. Såväl departementschefen som ett enigt lagutskott delar också den uppfattningen och anför bl. a. att den resursförstärkning som nu

tillkommer "syftar till att nämnden skall kunna fullgöra sina funktioner på redovisningsområdet inte minst när det gäller att utveckla och anpassa företagets redovisning till medbestämmandelagstiftningens informationskrav". Utskottet understryker också "vikten av att bokföringsnämnden ges sådana resurser att nämnden kan fullgöra de angelägna uppgifter som ålagts den". Vi anser att anslaget bör ökas, och vi säger därtill: "När det statsfinansiella läget så medger bör enligt utskottets mening nämnden därför tillföras ytterligare personal."

I motionen 259 av herrar Rune Torwald och Johan Olsson föreslås att det undantag från skyldigheten att upprätta årsbokslut som föreligger vid en gräns som går vid en årsomslutning av 200 000 kr. skall ändras till 20 gånger basbeloppet. Denna fråga kom upp under behandlingen av förslaget till ny bokföringslag. Vi kom den gången fram till ett enhälligt utskottsbetänkande som föreslog - till skillnad mot vad som föreslogs i den dåvarande propositionen - ett undantag i det här sammanhanget. Beträffande den ändring som nu föreslås anser emellertid utskottet att de erfarenheter från den praktiska tillämpningen av bokföringslagen som hittills föreligger är begränsade och inte ger ett tillfredsställande underlag för ställningstagande till frågan huruvida undantagsbestämmelsen *nu* bör ändras. Liksom tidigare anför utskottet att regeringen med uppmärksamhet följer utvecklingen på området och tar de initiativ som erfarenheterna kan föranleda. Med anledning av denna vår förutsättning anser vi enhälligt att någon åtgärd från utskottets sida med anledning av motionen inte nu är påkallad.

Slutligen behandlas också motionen 1471, för vilken motionären nu här själv har talat. I hans ytterst citatrika framställning har jag svårt att icke spåra en starkt markerad misstro mot revisorskåren. Jag beklagar verkligen att det är på det sättet. Däremot tar jag med jänmmod att lagutskottets majoritet blir betecknad som "kategorisk" och "belåten".

Denna fråga behandlades för drygt sex månader sedan, även då med anledning av en motion av bl. a. Jan Bergqvist. I den motionen föreslog Jan Bergqvist att länsstyrelserna skulle utse en revisor i de större företagen. De socialdemokratiska ledamöterna kunde vid höstens behandling inte tillstyrka motionen i den formen utan skrev en reservation där man yrkade på utredning av frågan. Detta reservationsvis framförda yrkande om utredning har nu upptagits som motion under den allmänna motionstiden. Motionen föreslår en utredning, och även vid det här tillfället föreligger en reservation, vilken tillstyrker motionen.

Vi har i såväl betänkandet 1977/78:1 som betänkandet 1977/78:16 hänvisat till det förhållandet att den socialdemokratiska regeringen icke har funnit anledning i mars 1976 att bifalla samarbetsutredningens år 1970 framförda förslag om offentliga revisorer, och motivet från regeringen var den gången det som jag tycker mycket riktiga skälet att man först skulle invänta de resultat som förhoppningsvis skulle bli följden av att man satte in ett betydande samhällsinflytande i styrelserna och likaså att man ville invänta den kommande medbestämmandelagens resultat på det här området.

Nu vet vi att i en interpellationsdebatt i mars 1976 fick minsann Jan

Bergqvist av dåvarande statsrådet Lidholm veta att han måste lugna sig litet med de här förslagen. Men nu, sedan det blivit en ickesocialdemokratisk regering, passar det herr Bergqvist att på nytt plocka fram hela den här attiraljen och skramla med vapnen och i detta sammanhang, tycker jag faktiskt, utsätta en yrkeskår för ett misstänkliggörande som jag inte kan låta stå oemotsagt.

Det är nog bra med samhällsinflytande och att se till att det inte blir något skattefusk, men jag tror att vi i den här församlingen också måste vara överens om att det skall finnas en rättstrygghet för människorna i det här landet. Att på så lösa grunder som med några citat ur aldrig så aktningvärda böcker och intervjuer på det sätt som skedde nyss ha en bestämd uppfattning om hur revision i allmänhet går till, det tillåter jag mig säga är oansvarigt.

Med min personliga erfarenhet från revisioner, där vi sedan gammalt genom bankinspektionen har en av samhället utsedd revisor, vågar jag försäkra att någon skillnad mellan mig som förtroendevald revisor och vederbörande som är utsedd av bankinspektionen – i strävan att göra det bästa möjliga vid varje revisionstillfälle, precis i enlighet med de föreskrifter som i detta fall finns i föreningslagen – aldrig har förekommit.

Jag vågar därför, herr talman, med hänvisning till de synpunkter som lagutskottets majoritet har i den här frågan och med tanke på att det fortfarande sitter tre utredningar som delvis sysslar med det här problemet, yrka bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

JAN BERGQVIST (s):

Herr talman! Ivan Svanström har i utskottet sagt att den nuvarande ordningen såvitt känt inte har inneburit några nackdelar när det gäller revisorns möjlighet att opartiskt granska företaget. Men hur är det i de fall där revisorer som försöker att göra en opartisk revision av företag helt enkelt blir avskedade? Det finns ju sådana fall. Trots det har ni inte upptäckt några nackdelar. Här är det inte fråga om att misstänkliggöra revisorskåren, utan jag har citerat ur en bok som sammanställts av en auktoriserad revisor, och jag har citerat ett uttalande av en styrelseledamot i Föreningen Auktoriserade revisorer. Det finns problem som ni blundar för i er formulering.

Om det förekommer någon oförskämdhet mot revisorskåren så är det när lagutskottet säger att en prövning av den allmänna företagsrevisionen inte behöver tas upp därför att brottsförebyggande rådet nu har satt i gång en aktion mot den organiserade kriminaliteten och den ekonomiska brottsligheten och att därigenom revisorerernas allmänna ställning kanske kommer att aktualiseras. Det är en oförskämdhet mot revisorskåren, om man menar att brottsförebyggande rådets utredning skulle vara ett skäl att inte sätta i gång en prövning av företagsrevisorns allmänna ställning i samhället.

Jag undrar om Ivan Svanström egentligen känner till dessa problem. Känner han till dem lika dåligt som han känner till statsrådets namn är han illa ute.

IVAN SVANSTRÖM (c):

Herr talman! Vad först gäller vår skrivning, att såvitt känt nuvarande förhållanden icke har medfört någon nackdel, så har detta samband med Jan Bergqvists och andras idéer om att revisorer skulle utses av t. ex. länsstyrelsen eller något annat allmänt organ. Tror Jan Bergqvist att revisorn blir annorlunda, om han är utsedd av någon annan än ägaren eller den som i laglig ordning skall utse honom? Om Jan Bergqvist tror det, är det väl ett misstänkliggörande av revisorerna. Min erfarenhet är den – och det understryker jag – att man har anledning att uppskatta det arbete som revisorerna utför i sin revisionsverksamhet. Jag känner inte till att någon har blivit, som Jan Bergqvist uttrycker det, avskedad. Jag vet inte hur en revisor avskedas. Jag vet att han väljs för vissa perioder, vanligtvis ett år i sänder. Om det kallas att avskeda när man icke återväljer en revisor är det ett alldeles nytt uttryckssätt, Jan Bergqvist.

Jan Bergqvist var vänlig nog att kalla det för en oförskämdhet när vi hänvisar till andra åtgärder som kommer att vidtas. Man har nämligen tidigare anfört som en väldigt viktig uppgift för revisorerna – och det tycker jag också att det är – att de i den mån de kan komma på sådan försöker beivra s. k. ekonomisk brottslighet. Det var i det sammanhanget som utskottsmajoriteten i lagutskottet skrev på det sätt som Jan Bergqvist tog upp här. Jag tror inte att någon revisor uppfattar vad vi skrivit som något slags oförskämdhet.

Jag tror inte, Jan Bergqvist, att sättet att utse revisorer är avgörande för hur de genomför sitt arbete, men jag är övertygad om att bokföringsnämndens verksamhet kommer att medföra förbättringar. Jag är också övertygad om att den utbildningsverksamhet som revisorerna själva vill ha och som bedrivs på olika sätt kommer att öka deras kompetens och göra dem mera skickade att genomföra revisionsverksamheten.

Alla dessa åtgärder skall vi självfallet vidta, och när de tre utredningar som nu sysslar med frågan är färdiga kan det dessutom bli aktuellt att med utgångspunkt i den något längre erfarenhet vi då har bl. a. av bokföringsnämndens verksamhet företa en ny översyn av frågan.

JAN BERGQVIST (s):

Herr talman! Lagutskottets borgerliga ledamöter är nog de enda som inte har upptäckt några nackdelar med den nuvarande ordningen. Det är ju det ni skriver. Kommerskollegium säger att både principiella och praktiska invändningar kan riktas mot nuvarande former för utseende av företagsrevisorer. Man anför dessutom att man i något tillsynsärende funnit förhållandena vara sådana att det synes uppenbart att revisorn fallit undan för den företagsledning vars verksamhet han haft i uppgift att granska. Med hänsyn till kommerskollegiums erfarenheter säger man att om revisorerna utsågs av annan än den granskade, skulle det i dagsläget i många fall medföra att kontrollaspekten ägnades större uppmärksamhet från den utsedde revisorns sida.

Lägg därtill de fall där det faktiskt har skett avskedanden! Ivan Svanström vet inte vad det är för någonting, säger han. Låt mig referera en auktoriserad

revisor som säger följande: Ägarna kan enligt svensk aktiebolagslag när som helst avskeda en eventuellt misshaglig revisor på de tre minuter det tar att skriva ut ett bolagsstämmoprotokoll.

IVAN SVANSTRÖM (c):

Herr talman! Det är en ny hårdragning av detta uttryck, att inte några nackdelar iakttagits och att vi skulle vara de enda som inte har observerat nackdelarna. Vi erkänner i vår skrivning, med utgångspunkt i vad kommerskollegium har sagt, att det kan vara vissa fördelar med ett annat sätt för utseende av revisorer, men vi menar att det behövs större erfarenhet av de olika åtgärder som redan har vidtagits för att vidga ett allmänt inflytande i de olika företagens verksamhet innan man prövar den här formen.

När det gäller förslaget att länsstyrelserna skulle utse revisorer i vissa företag sade revisorerna bl. a. genom Föreningen Auktoriserade revisorer att de inte kan åstadkomma så mycket personal med detsamma som erfordras för detta. Det är väl inte meningen, Jan Bergqvist, att vi plötsligt skall utse ett antal revisorer som inte har den erforderliga kompetensen?

Jag ber om ursäkt för att jag råkade säga fel beträffande förre statsrådet Lidbom. Det händer kanske någon gång att även Jan Bergqvist säger fel – om han inte är den perfekta människa som över huvud taget inte finns. Jag erkänner gärna mina fel men absolut inte laguskottets. Det har inga, som sagt.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Lennart Andersson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jan Bergqvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller laguskottets hemställan i betänkandet nr 16 mom. 3 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Lennart Andersson m. fl.

Vid omröstning genom uppsesning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jan Bergqvist begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 160

Nej – 145

På förslag av talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle uppskjutas till morgondagens sammanträde.

Nr 110

Onsdagen den
5 april 1978

§ 10 Talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle näringsutskottets betänkanden nr 45 och 46 uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 11 Kammaren åtskildes kl. 23.53.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert